MUUSIKA-LEHT

1932

JUULI-SEPT.

7–9

SEGAKOORILE ilmus trükist

X üldlaulupeo erisegakoori noodiraamat

SISUKS: 1. Kasehaldjate laul — M. Saar
2. Murelaul — E. Aav
3. Noored sepad — R. Tobias
4. Laulu võim — J. Aavik
5. Sirisege, sirbikesed — C. Kreek

Sellest kogust leiate oma repertuaari uusi ja tüsedaid segakoorilaule.

Hind 1 kroon, Lauljate Liidu liikmeile 70 senti.

Muusikalehe 1932. a. tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas . . . . . 2 kr. — s.
Teistele . . . . . 2 kr. 25 s.
Välismaale . . . . . 4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lai t. 12. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Mart Saar 50-aastane — Eduard Visnapuu
Laulupeo tegelaskonnale — Juhan Aavik
Mõtteid omamuusikast — Vold. Leemets
Ooperi elujõust — Ed. Visnapuu
Uus hooaeg teatrites — R. K.-P.
Raskesti tabatavaid kohti X üldlaulupeo noodiraamatus — E. Mesiäinen
Tartu ülikooli 300. a. juubelipidustused — Juhan Aavik
Kaupo — Hanno Kompus
Mida nägin Soome maakondlikul laulupeol — H. M—m
Kappel-Bergmanni kirjavahetusest — Richard Patzner
Riho Päts, Lõbusaid eesti rahvalaule noortele — E. Mesiäinen
Meeskooride repertuaar—H. Malm
Meskooride nurk
Kontserdihooaeg *Vanemuise* aias
Laulupidusid, laulupäevi, kontserte, teateid, nalju, illustratsioone

IX AASTAKÄIK NR. 7, 8, 9 — 1932

muusikaleht

MART SAAR 50-AASTANE

Tartus 1909. a. korraldatud muusikapäev tõi Mart Saare kui helilooja nime laiemate rahvahulkade suhu. Samal aastal temalt ilmus ka esimene kogu — *Segakoori laulud*. Noist laulest populaarsuse on omandanud õieti vähesed, nagu *Lugu otsas*, *Mis mulle meeldib* ja *Koduta*. Viimast asjaolu põhjendades satume reale järeldusile, mis aitavad valgustada autori isikupära, kaasaegset koorilaulu taset ja masside suggereeritud meeleolugi. M. Saare teosed tundusid suuresti uudseina ning samuti raskeina, mida nad osalt ka tõesti olid. Seega siis esimesest kogust mitmed lauldavadki palad teatava tagasihoidlikkuse tõttu jäid kavadest eemale ja on aastate jooksul nagu ununenud.

Helilooja Mart Saar

Kolmas üldlaulupidu 1910. aastal viis publiku sekka M. Saare *Meie elu*, eelmainitud *Koduta* ja *Veel pole kadund kõik*. Viimane sega- ja meeskoorile orkestri saatega loodud töö ettekanne jäi teostamata, kuna ta tundus raskena. See omakord tekitas argust M. Saare loomingu käsitamise suhtes.

Ilmasõja puhkemise ajal 1914. a. M. Saarelt ilmus kogu — *Neliteistkümmend laulu segakoorile*, mille II. vihk sisaldas *Sõjamehe ülemlaulu*. Seda viimast hakati paigutama kavadesse kui ajakohast pala. Muide, nimetatud kogus leidus rohkesti laule, mis vastasid enam kooride kandejõule. Paraku rahutud ajad laostasid koore ega lasknud areneda loomulikku laulukultuuri kasvu, mispärast uuemat ning sisuliselt kaaluvamat toodangut harrastati vaid suuremates keskustes ja tihtigi propaganda kontsertidena.

Käinud läbi ilmasõjast, okupatsioonist, enamlistest ohtudest ja lõpetanud õnnelikult Vabadusesõja, hakati meie vabadusega ühtlasi kasvatama ka vaimsete alade harrastamist ning iseseisvuse otsimist. Omapärase muusikaloomingu õiguste kindlustamine tegi põhjalikumaid samme meie omariikluse kaitsel ja toetusel. Koorilaulu tugeva tõusu algust tähistab kaheksas üldine — esimene iseseisvuse aegne laulupidu 1923. a. ühes eelnevate üleselamistega.

Mart Saar kultuurilisel alal on olnud vabadusevõitleja ning temagi mõjulepääs langeb ühte üldpoliitiliste rahvuslike võitega. Mart Saar võtab koha kui tähenduserikas omamuusikalise loomingu kandja ning teerajaja uutele järelsammujaile. Tema jälleilmuvad kogud — *Kümme koorilaulu*, *Naiskoori laulud*, *Lastekoorid*, rahvakooride väljaanded ja muud tooted tõusevad esmajooneliste kultuurivajaduse rahuldajate hulka.

Praegu Mart Saart õigusega võime pidada kõige populaarsemaks tänapäeva koorikultuuri loojaks. Vähemasti kolmkümmend kõrgeväärtuslikku laulu on käsitatavad laiemates hulkades ning omavad rahvalikku tähtsust. Kes lauluharrastajaist ei tunneks teoseid: *Põhjavaim*, *Lugu otsas*, *Laulu mõju*, *Hällilaul*, *Allik*, *Mis mulle meeldib*, *Meie elu*, *Kes sääl kõnnib*, *Sarvelaul*, *Oh kodumaa*, *Torupill*, *Tihasemäng*, *Tulesüütajale*, *Kasehaldjate laul*, *Tantsides*, *Linnuke mäel*, *Mis need ohjad*, *Karjase kaebus* jne. jne. Pääle ilmunud laulude suur hulk töid temal on alles käsikirjades.

Kuigi M. Saare juures kõige tähtsamaks jääb koorilaulu ala, ta on rohkesti loonud soololaule mitmesuguse saatega, klaveri-, oreli-, orkestritöid ja kooriteoseid soolode ning kaasmänguga; ta kavatsustes seisab samuti ooper.

Arvukatest töödest suur hulk sai otsa Tartu tuleõnnetusel, nagu: sümfooniline poeem, *Veel elab Eestis mehi* — koorile ja soolole orkestriga, *Poème fantastique* — orelile, sonaat ja 73 väiksemat pala klaverile, 38 soololaulu klaveriga, 53 koorilaulu à capella, *Muusika algteooria õpetus* ja *Harmooniaõpetus*.

Praegu M. Saar seisab oma loominguliste võimete küpsemas ajajärgus ja avaldab silmapaistvat produktiivsust ning juhtivat mõju rahvusliku muusika väljakujundamises. Mart Saart tema sünnipäeval 28. septembril tervitame sügavaima lugupidamisega, armastusega ja tänutundega ning soovime juubilarile eelseisvaks tööks suurimat edu meie vaimse eluõnne nimel.

Eduard Visnapuu.

LAULUPEO TEGELASKONNALE

Eeloleva hooaja alates tervitame kõiki koore, soovides neile jõudu, püsivust ja edu oma töös. See on viimane hooaeg enne laulupidu ning nüüd tuleb peo ettevalmistamiseks teha ära kõik, mis senini veel tegemata. Eriti sihikindlat tööd nõuab see hooaeg erikoorelt, kes oma laulupeo eritööga alles algavad. Nende töö on raskem ja vastutusrikkam, nende võimised aga ka suuremad. Asugu nad nüüd kohe asja juure.

Laulupeo hää kordaminek on eestkätt ikkagi selle tegelaskonna käes ning oleneb esmajoones tema suhtumisest ja tahtest. Selleks jõudu ja tuju! Kandku kõikide töö ilusat vilja!

Südamliku tervitusega

Juhan Aavik,

E. Lauljate Liidu esimees.

AR EESTI RAHVUS-RAAMATUKOGU
Ar 932 P
Muusika leht

MÕTTEID OMAMUUSIKAST

VOLD. LEEMETS

Perioodiliselt, teatud vaheaegade järele ilmub üksikute rahvaste juures tung omapärase, autonoomse, teiste rahvuste kultuurest erineva omakultuuri poole. Milliseid tulemusi sellased natsionaalsuse tõusud ka ei annaks ja millistes erivormides nad ka ei väljenduks, igal juhusel on nähte algpõhjus ühine: tung rahvuslikule individuaalsusele, soov teiste rahvuste hulgas ennast kultuuriliselt maksma panna, omakultuuri teiste kultuuridega kõrvutada ja kui mitte ületada, siis vähemalt olla samaväärtuslik. Näib, nagu elaks meiegi kodumaa kultuurielu sellase tõusutähe all. Vähemalt sagedamini kui kunagi varem kostavad nõuded omakultuuri, omateatri, omamuusika järele. Selle juures tähelepanu väärib asjaolu, et käesoleval korral need nõuded ei kosta mingist isoleeritud, kitsast boheem-kunstnikkonnast (nagu Noor-Eesti päevil), vaid kõige laiematest hulkadest. See lubab oletada, et rahvusliku kultuuri vajaduses teadlikuks on saanud kogu rahvas tervikuna. Siit edasi peaks järgnema intensiivne rahvuslik kultuurilooming, sest on ju lõpuks rahvas see majesteet, kellele kultuuriloojad töötavad ja kelle poolehoiust või, vastupidi — ignoreerimisest sõltub nende tööviljakus.

Mis on siis õieti rahvuskultuur ehk omakultuur, eriti rahvuslik muusika, omamuusika?

Rahvusluse teoreetikud väidavad, et rahvus on kollektiivne indiviid. Nagu üksik isik temale ainuomase vaimulaadiga ja temperamendiga sõltub perekondlikest mõjutusist, kasvatusest, ümbrusest, ainelistest jne. tingimusist, samuti kollektiivne isik — rahvus — on ühiste ajalooliste, majandus-poliitiliste, etnograafiliste tingimuste produkt. Muidugi ei ole nüüdisajal rahvuste ja rahvusliku omapära erinevus enam nii silmatorkav kui vanal hallil ajal, mil rahvad teineteisest eraldudes teotsesid, igaüks lahus endale kultuuri lõi: oma keele, tähestiku, teaduse, kunsti, jumala. Kõik see varjati teiste rahvaste eest hiinamüüriga — kas otseses füüsilises või kaudses mõttes. Olgugi, et nüüdisaeg hiinamüüri ei kasuta, teatavaid omapära jooni omavad rahvad meiegi päevil ning iga rahvus kõneleb oma keelt.

Rahvuslik omapära päämiselt väljendub kunstis, sest ainult kunsti kaudu võib loovisiku (kollektiivse isiku rahvakunsti puhul) omapära, maitse, kalduvused, tema *stiil* väljenduda. Võib kõneleda rahvuslikust kunstist, mitte kunagi aga rahvuslikust teadusest; kunst ja esteetilised elamused rajanevad maitsel, teaduses, sellevastu, pole mõeldavad individuaalsed suhtumised. Kunst on rahvuslik, kunstiteadus rahvusvaheline; muusika rahvuslik, muusikateooria rahvusvaheline.

Kunstnik, olles eelkõike indiviid, enda loomingusse kannab oma sisemise mina; olles, edasi, oma rahva liige ja omades kõiki neid jooni, mis iseloomulised tema kaasmaalastele, toob loomingusse needki jooned, annab n. ö. rahvuse sisemise mina. Lõpuks loomingus avaldub kunstnik kogu inimkonna liikmena ja sellasena omab üldinimlikku, rahvusvahelist hingestruktuuri. Siit selgub, et

iga kunstiloming juba a priori *peab* omama rahvuslikku värvingut, kui kunstnik on oma rahvaga orgaaniliselt seotud ja kui (mida tavalisesti unustatakse!) see rahvas ise ei ole ilmetu, omapärata, vaimlise iseseisvuseta, traditsioonideta, rahvaloominguta. Viimasel juhtumil oleks asjata kunstist otsida rahvuslikku joont, sest seda ei saa kunstlikult leiutada, veel vähem importeerida. Seda peaksid silmaspidama paljudki rahvuslikkuse nõudjad, kellede koduseks keeleks endal saksa või vene keel.

Kunsti rahvuslikkus tugeneb välistel (sisu, ainestik) ja seesmistel tingimustel (vorm). Esimene on vähem oluline ja seda tingimust on kergeim täita. Rahvuslikkuse väliskülge on seepärast siis ka ohtrasti kultiveeritud kõigil kunstialadel: kirjanikud „isamaaliste" jutukestega, maalijad kindralite ja riigimeeste portreedega, kujurid sõjamonumentidega; muusikudki valivad oopereile isamaalised süžeed. Kuid rahvusliku kunsti põhiolemus ei peitu selles välisküljes, vaid loomingu rahvuslikus omapäras, *stiilis*.

Mis puutub muusikasse, siis päämiselt just viimase aadressil on tehtud etteheiteid rahvusliku joone puudumise pärast. Kui teised kunstid parema puudumisel edukasti on võinud kasutada ülaltähendatud väliskülge, siis muusikal puhtvormikunstina on see osutunud võimatuks. Muusikal — sõna kaasabita — puuduvad kujud, mõisted, sisu; tema sisuks on vorm. Ainult vormis ja vormi kaudu võib helilooja väljendada nii enda isiklikku kui ka rahvuslikku omapära.

Ei ole kerge kunstnikul lugematute mõjutiste labürindis saavutada loomingu iseseisvust. Ainult vähestel tüsedamatel andidel, väsimatutel töömeestel õnnestub see. Ainult üksikud heliloojad suudavad tõusta individuaalse loominguni: rõhuv enamik püsib epigoonluse tasemel.

Ei ole kerge ka rahvusliku individuaalsuse kinnistamine loomingus. Eriti raske see on *meie* heliloojail, kuna puuduvad alles *oma* muusikalised traditsioonid ja kuna kogu meie algav muusikaelu rajaneb võõraste suurrahvaste suurte meistrite eeskujudel. Ainsaks pääseteeks meile jääb rahvalaul, millesse peidetud määratusuured rahvusliku omapära aarded.

Kuid rahvalaul on üksnes abinõu, mitte eesmärk. Oleks naiivsus uskuda, et rahvalaule harmoniseerides või nendest koguni suurteoseid moodustades saaksime rahvuslikku muusikat. Nüüdisaja muusika on võrratult komplitseeritum kui lihtne rahvalaul, kuigi komplitseerituimagi teose algidud peituvad rahvalaulus ja ta on väljaarenenud rahvalaulust.

Eks tule meilgi käia seda teed: analüseerida, läbitunda, läbielada meie rikkalik muusikaline raudvara, leida säält meie rahvusliku loomingu erisuund ning seda edasiarendades, moderni muusikateaduse igakülgsete saavutiste kasutamisega, anda alus meie *omamuusikale*.

V. Siukose *Laulu õppeviis* käsiraamatuks algkooliõpetajaile.

Vilho Siukose laulumetoodika käsiraamat algkoolele *Laulu õppeviis*, mille endine Rakvere õpet. semin. muusikaõpetaja E. Mesiäinen läinud aastal eestistas ja kohastas meie koolele, on nüüd Hasomini kooliraamatute komisjoni poolt (20. juunil 1932) otsustatud soovitada käsiraamatuna algkooli lauluõpetajaile.

Järvamaa laulupeo aruanne, mis laulupeo korraldaja Paide lava- ja helikunsti ühing *Voo* poolt *Lauljate Liidule* esitati, näitab ülejääki 7 kr. 2 senti. Laulupeost on sissetulekuid 1.765 kr. 14 s. ja väljaminekuid 1.758 kr. 12 s.

OOPERI ELUJÕUST

ED. VISNAPUU

Nii suusõnas kui kirjas on avaldatud mõtet, et ooper tänapäeval ei täida temale usaldatud ülesandeid ega suuda pakkuda seda, mida oleme õigustatud nõudma kunsti nimel. Arvatakse koguni, et on võimatu siduda ühiseks väärtuslikuks tervikuks ooperis esitatud elemente. Ühed ennustavad muusikalise draama asemel tulevikku sõnalavastusile, teised helifilmile ja kolmandad ei tea isegi, millele nimelt. Igatahes on löödud kõikuma usk ooperi elujõusse. Oleks huvitav saada umbkaudsegi vastuse, kas ja millisel määral leidub põhjusi surma kuulutamiseks sellele kunstialale.

Muusikalise draama lavastamisel seisame katse ees rakendada ühise idee läbiviimisse sõnalist kunsti, muusikat ja miimikat dekoratsioonide täiendusel. Järjelikult siin püütakse siduda ning tasakaalustada kuuldavat (sõna, muusikat) nähtavaga (miimika, dekoratsioonipildiga).

Väljudes sõnakunstist, leiame selle juures kõige suuremaid võimeid mõistete edasiandmiseks. Paraku lava pole koht kirjandusele, mille kaudu meile pakutakse mõisteid transformeerimiseks kujutlusevõime varal, et saada pilte ning muljeid. Lava ise ongi transformaator, mispärast ta vajab ainult enda käsutusse astuvat ja vastavaid sihtülesandeid täitvat sõnalist osa. Päämiseks nõudeks lavakirjandusele jääb asjaolu, et ta ei säeks võitmatuid raskusi miimiliseks interpretatsiooniks ja annaks teed vabaks ilmelise ning pideva tõlgitsuse arendamiseks. Miimika meisse mõjub vahenditult, kuna ta on tunnete liikumise kajastus ja mitte mõistuse kaudu maksvusele pääsenud seletus. Samuti kui lavakirjandus loob ideestiku ning selle kandjad tüübid, kujundab näitekunst looval alusel vastavad miimilised refleksid. Sõnalise osa täitmisel näitleja siin lisab mõistetele väljendavad tundeelemendid oma ilme ja häälelise fraseerimise kaudu. Seega siis oleme jõudnud momendini, kust võib alata ooper.

Kui näidendis kõneleva hääldamise asemel kasutame meloodiat ning lisame veel täiendava helilise illustratsiooni, siis asumegi muusikalise draama valdkonnas. Helilised ilmuvused mõjutavad tundeid haaravalt ja otsekoheselt, mispärast nende rakendamine lava kaudu väljenduvate ideede teenistusse evib kindlat põhjendust. Sageli nad koguni esinevad möödapääsematu ning nõuetava komponendina. Keegi ju ei saa ega tahagi vist vaielda selle vastu, et muusika võib kajastada siseliikumist; sedasama püüab ka lavaline miimika ja sõnaline osa. Kui nüüd näidendi väljenduslikule küljele lisame uue abistava jõu esijoones illustreeriva muusika näol, siis see veel ei võta midagi ära, vaid aitab tõsta lava tõlgitsevat võimet. Kogu probleem õieti seisab kõneleva hääldamise vahetamises meloodilise ettekandega.

Kõnelemise juures meie kasutame looduslikku hääldamist, s. t. meie ei säe üles mingisuguseid kindlaid kõrguse ega vältuse piire. Siirdudes aga meloodilise väljenduse alale, astuvad jõusse distsipliinid, mis toovad kaasa uue suhtumise. Siin poleks ülearune kaaluda Aristotelese lauset: „Kunst on looduse järeleaimamine". Nimelt võiks öelda: kunst on sündinud looduse järeleaimamisest, ta on uuslooming looduse alusel, ta on idealiseeritud järeleaimamine.

Näitlev kõne tegeleb uusloominguga looduslike väljendusemomentide reastamise kaudu, laul aga pakub meile järeleaimamisi idealiseeritud kujul. Laul-

mise juures kaob ära kõnelemisele omane fikseerimata iseloom kõrguse ja rütmi varjundeis. Selle juhusliku ning alateadliku asemele astub distsiplineeritud kunstiline väljendus. Et viimase võimed esimesest oleksid väiksemad, ei või just öelda, küll aga laul enda põhiolemuses omab enam eeldusi esteetiliste ülesannete täitmiseks. Näitleva kõnelemise ja laulu vahelülina nimetame prosoodiale rajatud deklamatsiooni, mis läheneb rütmilisele korrapärasusele ning fikseeritavale intonatsioonikõrgusele. Meloodiline väljendus lavateoses võtab küll ära selle umbmäärse paljupalgelisuse, kuid annab asemele võimalused igasuguste hingeliste olukordade kajastamiseks kindlamate kunstiliste vahendite kaudu. Meloodilise tekstitõlgitsuse paremuseks koguni on asjaolu, et ta tugevamini hoiab koos üksikuid mõtteid ning aitab teose ja selle osade terviklust kindlustada, olles iseseisva kunstilise väljendusevõimega teguriks.

Nagu eespool antud arutlustest selgub, sõnade viisiline käsitamine ja saatev ning illustreeriv instrumentaalmuusika lavatöös lisab uusi väärtusi, mis ideede arendamist aitavad tunduvalt süvendada. Et ooper meid sageli ei rahulda, siis tuleb põhjusi otsida tema tegelikus läbiviimises. Hädaoht mitte niivõrd ei seisa antud elementide sobimatuses, vaid just nende sidumise oskuses.

Kui sõnalavastuste puhul kaevatakse kirjandusliku osa isemeelsuse üle, siis ooperis see pahe tuleb veelgi enam nähtavale. Pääle muu muusikalise draama tekst nõuab suuremat hoolt prosoodilise vormikäsituse poolest ega luba tarvitada väljendusi, mida on võimata arendada omaette kandvaks elamuseks või jälle selle saavutamiseks teistega liita. Ooperi libretist peab suutma võrdlemisi palju: temalt nõutakse kaaluvaid prosoodilisi kalduvusi, selget lavalist orientatsiooni ja muusikalise väljenduse sihtide ning piiride tundmist. Teoreetiliselt see pole võimatu, praktiliselt ka mitte.

Nüüd valminud libretto juure asudes, on kindlad eeldused elujõulise ooperi saamiseks. Helilooja sellest põhimaterjalist kasvatab lõpliku kunstiteose interpreteerivaks kasutamiseks. See viimane osalt satub ühte sõnalavastusega, osalt aga sammub iserada. Dekoratiivne külg jääb samaks, kuid ühenduses muusikaliste väljendusevahenditega ka liiklemise korraldus muutub mõningal määral. Alates päätegelasist ja lõpetades statistega, astub jõusse rütmilise distsipliini nõue. Miimika ooperis pole enam see, mis miimika sõnalavastuses: nagu looduslik häädamine vahetatakse meloodiaga, nii ka looduslik miimika vahetatakse idealiseerituga. Kes arvab, et draamanäitleja samade vahenditega häälelise kultuuri evimisel võiks võrdsete tulemustega esineda ooperis, see on jätnud tähelepanemata nende kahe ala stiililised erinevused. Järjelikult ooper vajab enda üldilme kohast miimilist väljendust, kuigi seda juhtub nii harva.

Muusikalises draamas peitub elujõudu, vaja on seda ainult esile manada. Et nimetatud ala käsitamiseks suuremaid nõudeid üles säeb kui mõni teine, on iseendast arusaadav. Kus ühenduses seisab rohkem tegureid, sääl ka nende sobitamiseks läheb vaja peenendatumat võimaluste valikut ja avaramaid eeldusi oskuslikul alal.

Oma koosnevuselt ooper pole mingi kunstlik sünnitis, vaid rajaneb tungidel antud elemente liita. Tuletame meele arvukaid mänge ja kombetalitusi, kus teoses esinevad sõna, meloodia ning miimiline väljendus. Et ooper tänapäeva mõistes seisukoha võitis alles 17. sajandi algupoolel, pole sugugi ime, sest enne oli vaja teha läbi mitmesugused arenemise etaabid. Aeg on meile näidanud muusikalise draama võimeid kujunemiseks täiuslikkuse poole ja praegune silma-

pilk jätab teed lahti ka edaspidiseks. Ooperi arenemise piiride laiust meie ei suudagi aimata, selleks peab minema kaasa järgneva eluga. Hakata matma ooperit, tähendab sama, et kuulutame endid vaimliselt surnuks.

□

Kuulus ooperiartist Šaljapin ei leia rahuldust tekstidest muusikalises draamas ja seda osalt õigusega, sest nende soetamisel enamasti on käidud võrdlemisi pinnapoolset rada. Aga, võib olla, et ta ka ise sagedasti on „mänginud mööda" otsesest ideest? Nüüd F. Šaljapin pettunult kuulutab hukku ooperile helifilmi nimel! See on nii kummaline. Temagi pole jõudnud otsusele, kas nähtavas kriisis süü langeb üksi librettole, või kannavad eneses kurja ka lavalised võimalused, näitlejad, heliloojad ning muudki ilmuvused. Küllap meie sureme vanadusest, ooper jääb ikkagi nooreks.

□

Hiljuti ajakirjanduses meil olid käimas vaielused ooperi vajaduse üle. Ühelt poolt toonitati, et see vorm on vananenud ning ummikusse jooksnud ega vääri harrastamist oma kulukuse juures. Vastavaid summe arvati edukamalt kasutada võivat muudel muusikalistel aladel (orkester) ja teatrikunstis. Teiselt poolt näidati, et ooperil on täita kaaluvad kultuurilised ülesanded, mis õigustavad temale osaks langevaid väljaminekuid. Peeti ekslikuks mõte ooperi hävitamisest orkestri kasuks, kuna viimane täielisemal kujul ei tulegi just odavam. Ooper aga peab ülal ka väiksema koosseisuga orkestri ja lisaks veel balletitrupi.

Mis puutub ooperi väärtusse, siis kultuurpoliitiliste kaalutluste tulemus võib olla ainult jaatav. Publiku rohke huvigi annab omakord tunnistust tema elulisest olemusest. Puhtmajanduslikust seisukohast vaadates ju võime öelda, et ta on võrdlemisi kulukas. Ja kui kitsikus kord nõuab, et vaimsed huvid majanduslikke peavad päästma, siis viimase vahendina toome ohvriks ka ooperi — nagu teisigi kunste.

Juba varem olen väljendanud, et ooperi harrastamine ei tähenda ainult muusikalise draama eksisteerimist, vaid kunstielu liikumist ühe jõulise ning laialt haarava keskuse ümber. See liikumine kajastub palju kaugemal, kui väliselt võidakse näha. Nii interpreteeriv kui loov tegevus saab tuge ja ergutust ooperilt, mille suurte pingutustega oleme kasvatanud omakunstilise vilja kandmiseni. Praegu veel elame edasi ja kogume uut usku kultuuritöö jätkamiseks tulevikus.

E. Aav'a õnnesüsteem.

Vähesed teavad, et pääle heliloomingu E. Aav avaldab erilist andekust ja huvi kõige vastu, mis kuidagi ühenduses arvudega ning arvutamisega. Mitte ainult igasugused kalkulatsioonid, aruanded, eelarved, kassaraamatud ja tabelid pole tema lemmikud, vaid ta on „kalkuleerinud välja" isegi mitu surmkindlat süsteemi, kuidas kaardimänguga võita ja mitte kaotada.

Ühe sellase süsteemi E. Aav avaldas V. Nerep'ile, salaja, kõrva sisse, — sellase süsteemi, millega kindlasti pidi võitma! Ent järgmisel päeval, kui Nerep ja Aav kohtasid, hüüdis Nerep juba eemalt:

„Kuhugile ei kõlvanud su süsteem!"

„Kuidas? Miks siis mitte!"

„Jah, — tuli välja, et kõik teised kuus meest pääle minu mängisid sama süsteemiga, — kuidas sa aga siis võidad, kui ükski ei kaota!" —*s*.

UUS HOOAEG TEATRITES

R. K.-P.

See algab nüüd varsti. Teatrid on juba koos ja teevad harjutusi avaetendusteks. Kuidas kujuneb uus tööaasta, mida see meile toob ja missuguste jõulootustega teatrid lähevad vastu uuele tööle?

Kahtlemata pole teatritel kerge, sest et kogu me elu on tõmmatud majanduslikult nagu klambritesse. Loomulikult ei ole sellest pääsu ka teatritel, sest need on juba kauemat aega suurtes ainelistes raskustes ja need raskused nüüd vist kindlasti veel tõusevad. Teatrite kassad on tühjad, suur osa näitlejaist ei saanud suve jooksul palkasid. *Vanemuisega* Tartus on lood nii, et sääl mõnel näitlejal suuremad summad saamata veel läinud hooaja töö eest.

Hariduseministeeriumi kunstiosakond, kust makstakse riiklikke toetusi kultuurasutusile, on kimbatuses, sest riigikassa ei jõua sellele anda lubatuid krediite ja nii on kultuurasutusil, ka teatreil, toetussummade asjus üks ootamine teise pääle.

Ei ole mõeldagi, et publik uuel hooajal kokkutõmbeid ei teeks ka teatrite külastamises. Kui suhkrult siirdutakse saharinile, miks siis mitte teatritest ja esietenduskinodest odavatesse kinodesse!

Teised kunstid, nagu kirjandus ja eriti kujutav kunst, on meil nüüd juba üsna vastu seina surutud. Suur kaader maalijaid on sattund kerjuste seisukorda, aga riik miskipärast veel ei mõtle sellele, et vaja oleks korraldada ümber praegust laia kahe kunstikooli süsteemi, mis annab meile ikka ja ikka uusi noori kunstiinimesi, kelle tööd me ei vaja ja kellest kasvatame õnnetuid. Kirjanike loovtööd tarvitatakse sellasel vähesel arvul, et undki ei tohiks näha, nagu võiksid kirjanikud isegi suurimapingelise produtseerimise juures endid elatada puhtkirjanduslikust tegevusest. Muusikaellu masinad on toonud sellase uue pöörde, et kaugeltki endisel määral ei vajata orkestrante ega soliste. Nii oleks vaja mõelda ka sellele, kas kaht kõrgemat muusikakooli mitmesaja õpilasega ei ole meile samuti palju nagu kaht kunstikooli.

Nagu näeme, on meie kaunitel asjadel ja looval vaimul väga kitsas käes. Kas me pole mitte liialt laiakaareliselt haaranud nende arendamisse rohkem kvantiteetide kasvatamiseks kui kvaliteetide süvendamiseks. Kas me kõige selle laiaulatusliku tegevuse juures rohkem ei pea silmas üksikute ringide teenimisvõimalusi, kui seda suurt ja ausat vajalisust, mis meil midagi üldrahvuskultuurilist peaks kandma või mittekandma?

Kui näeme, et sügavamatel ja otsekohesematel loovatel aladel asjaolud on läinud nii kriitiliseks, siis pole ka imestada, kui teatrikunst astub vastu sellasele olukorrale, et ta enam kuidagi ei tule läbi omadega, ei tule läbi ka nende toetussummadega, mida ta ikka on saanud. Märgime veel, et teater varem vähemategi toetustega sai olla paremas seisukorras kui nüüd, kus me teatrid meie olude kohaselt saavad isegi üsna kenakese summa riigi ja omavalitsuste poolt.

Kas ei olnud siis tõmme teatritesse suurem? Või kas me nüüd pole püüdnud mõnes teatris laiemale valguda, kui seda tohiksime, suudame?

Kui tänavu suvel kerkis üles laialine poleemika küsimuse üle, kas vajame ooperit või mitte, siis küll sellel tõukel, et me korrigeeriks oma ettevõtteid meie ainelise kandejõu seisukohalt, et mitte kõik ei peaks jääma vegeteerivasse seisukorda.

Nii siis: raske algus. Kuid kõige selle pääle vaatamata teatrid intervjuusid andes ise ei tohiks nii nutuse tooniga esineda, nagu tegi üks teatreid, apelleerides rahva poole, tulgu see t o e t a m a teatrit. Ei hädaldamine liiguta mägesid, vaid elementide leidmine ja elustamine, mis t õ m b a b l i g i kui see, milleta ei saa elada.

□

Me näemegi, kuidas teatrid püüavad end säädа nii, et neil oleks pakkuda seda, mis pole ainult kunst kunsti pärast, vaid mis ka tõesti meie suuri hulki võtaksid vaimliselt läbi ja meis elamusi süvendaksid ning selgitaksid.

Me näeme selles mõttes elavat huvi meie oma algupärase repertuaari järele: kõik teatrid tõotavad mängida võimalikult palju algupärandeid, teadmises, et nende probleemid meie rahvahulkade sisemistele vaimlistele käärimistele on ikkagi kõige lähemal.

Pilte Saaremaa laulupeolt: rongikäik ja laululava kooridega

Nii näemegi, et *Estonia* ja *Draamastuudio* õpivad H. R a u d s e p a *Vedelvorsti*, *T. Tööliseteater* H. V i s n a p u u *Meie küla poisse*, samuti Narva *Võitleja*; *Ugala* Viljandis avab oma teatri M e t s a n u r g a näidendiga *Haljal oksal* jne. *Vanemuine* mängib T e p p a n i *Elu teeb uperpalle*.

On teatreid, kus tahetakse kuni 50% repertuaarist anda algupärandeid. *Estoniast* võime veel öelda, et ta ka oma ooperiala avab algupärase V e d r o *Kaupoga*.

Aastat 10—15 tagasi kõik luuletasid, a. 6 tagasi kõik kirjutasid romaane, nüüd kõik teevad näidendeid. *Mikumärdi* lükkas me huvi sellele teele ja teater kindlasti seob nendega publikut rohkem kui võõra repertuaariga.

Kui *Haridusliit* tegi võistluse algupäraste näidendite saamiseks, siis tuli neid tähtpäevaks kokku terveni 95. Kas ei ole kohutav arv. Kõik ju kirjutavad näidendeid!

Kui algupärane repertuaar on kõigiti tervitatav, siiski ei tohiks unustada hädaohtu, mis sellega kergesti võib käia kaasas. Kvantiteedi hädaohuks on kvaliteedi nõrkus. 95 näidendit kindlasti ei lase oletada 95-t suurt ja vaimurikast kirjanikku, kes pääle sepitsuse pakuksid publikule ka midagi muud. Nii on hoolast valikuvõimalust vaja, et repertuaari vaimline tase ei langeks selle arvel, mis loodame muidu algupärandi teistest omadustest.

□

Suurimaks ja tähtsaimaks aga teatri elujõule on teatri m ä n g u l i s t e v õ i m e t e j a i l m e eest valvelolek. Nii nagu väärtuslikke kirjanduslikke voole vananeb ja teatud ajal pole meelsasti nauditavad, nii ka näitekunst võtab uusi ilmeid selle järele, kuidas aeg dikteerib kõigile kunstidele tema ajakohaseima stiili. Teatris see a j a k o h a s e i m s t i i l on vahest kõige tähtsamgi, sest teater on kõige rohkem seoses kirju tõttava rahvahulgaga.

Ei ole ettekujutatav, et me pseudoklassilise paatosega või romantilise kooli ülevuse järellainetega kedagi tänapäeval suudaksime siduda. Samuti impressionistlik esteetitsev iluvärin ei soojenda meid enam, nagu on lugu noor-eestilise kirjandusega, olgugi, et me seda peame väärtuseks.

Me elame praegu tugevat lainet mingisuguse uue realismi poole ja me meeled on huvitatud tugevatest elulistest karakteritest keset meie oma murerikkaid elunähteid traagilises või koomilises miljöös. Me ei pea teatraalitsema ega sümboolitsema ega mängima, me peame e l a m a laval. Ja meie peame omama üliloomulikku vaid tempos, mitte kujud ei tohi olla teoreetilised.

Samuti seisame küsimuse ees, kuidas lavastuse printsiipe teha värviküllaseks ülesandeks võetud meeleolude süvendamises. On kindel, et me koomikat peame toonitama koomikaga rohkem, kui seda on tehtud me lustmängudes kujude, dekoratsioonide ja mängu üldise atmosfääri määramisel. Me miimika ei pea sammu autorite lausete hingestusega. Me liigutused on loiud ja me kõnelused ei põle. Me lavastuste kogupilt on sageli täis vastolusid. Siin avaneb teine ülesanne, et me realiteeti teeksime reaalsemaks kunstiliste ebarealiteetide abil.

Lavastust kui probleemi selles mõttes on meil senini olnud väga vähe — nii et teatritest kõneledes näeksime igas teatris erilisi lavastuse vaimlisi maailmu. Meil rohkem vaid *mängitakse ära. Draamastuudio* leidis „juti" mikumärditamise stiilis. Vembud ja mürts viimistlematus hoos, aga ikkagi on see j o o n. *T. Töölisteater* oma *Kosjasõiduga* tegi väärtusliku elustamise jandile. Jälle väärtus ja hääs distsipliinis. Suriseb nii midagi ja sammub üle rutiini tardunud üliasjalisuse. Selles kõiges on väljavaateid uuteks võitudeks.

Uuele hooajale vastu minnes soovime teatritele tõuget sarnaseks uuestisünniks, et sääl oleks kunstilisi momente, mis meid teatriga seoks ja teatri vajaliseks teeks.

Teist pääsu ei ole. Ametlikkus ja majanduslik „kõva käsi" üksi ei vii teatreid edasi nüüd, kus elada võib vaid see, mis tõmbab oma hingega.

RASKESTI TABATAVAID KOHTI X ÜLDLAULUPEO NOODIRAAMATUS

E. MESIÄINEN

Raskestitabatavad kohad vokaalmuusikas jagame kahte liiki. Esimesse kuuluvad niisugused, mis nõuavad lauljatelt akustilist täpsust, ja teise — mis nõuavad tehnilist oskust (hääd intervallide tabamisoskust). Käsitlemegi seda küsimust neilt seisukohilt.

I. Akustiline täpsus (internatsioon)

On ju teada, et intervallide tabamine puhtas à-capella-laulus on pisut teissugune kui näit. klaveril mängides, kus helikõrgust ei saa muuta muidu kui võtmega keerates keelekruvi. Laul ja viiulimäng on palju painduvamad intonatsiooni suhtes. Üht ja sama nooti (mitte tooni!) võime laulda või viiulil mängida kord veidi madalamalt, kord kõrgemalt, nii kuidas olukord nõuab.

Et selle artikli sisu paremini mõista, palun meelde tuletada kirjutisi „Muusikalehes" nr. 5 a. 1928 ja nr. 11 a. 1930. Sääl on selgund, et mõned astmed teatud olukorris muudavad oma kõrgust.

2. *aste* akordi priimina (põhitoonina) on natukene (7,25 võnku) madalam kui dominandi kvindina. Teiste sõnadega: 2. aste II astme kooskõlas peab olema madalam kui V astme kooskõlas. Klaveris seda vahet ei ole. 2. astme vale intoneerimine vajutab laulu. Kui üks hääl vajub, kisub see kaasa kogu koori ja harmoonia on kogu aeg segane.

Näited 10. üldlaulupeo (a. 1933) lauluraamatust (— lehekülg, — rida ülalt, — takt): näiteks 5-2-2 soprani *h* peab olema madal, sest see on II astme kooskõla priim, tenori *h* aga on kõrge (0,11 tooni kõrgem) kui *A-duuri* dominandi kvint. Näit. 6-1-1 on soprani *h*:d kõrged (*A-duuri* domin. kvindid). Näit. 6-2-2 aldi *fis*:id — kõrged (*e-molli* dom. kvindid). Näit. 12-1-3 bassi *a* — kõrge (*g-molli* dom. kvint). Näit. 12-2-1 sopr. *a* — kõrge (*g-molli* dom. kvint). Näit. 12-3-3 tenori *c* — kõrge (*B-duuri* dom. kvint). Näit. 13-1-2 tenori *d* — kõrge (*c-molli* dom. kvint). Näit. 13-2-2 naiste *a* — kõrge (*g-molli* dom. kvint).

4. aste domin. septakordi septimina peab olema veidi (0,16 tooni võrra) madalam kui IV astme kooskõla priimina. Tuleb ainult hoiduda, et septimi lahendust (tertsi) liig madalaks ei lauldaks (septimi madaluse tõttu). 4. astme vale tabamine samuti vajutab laulu.

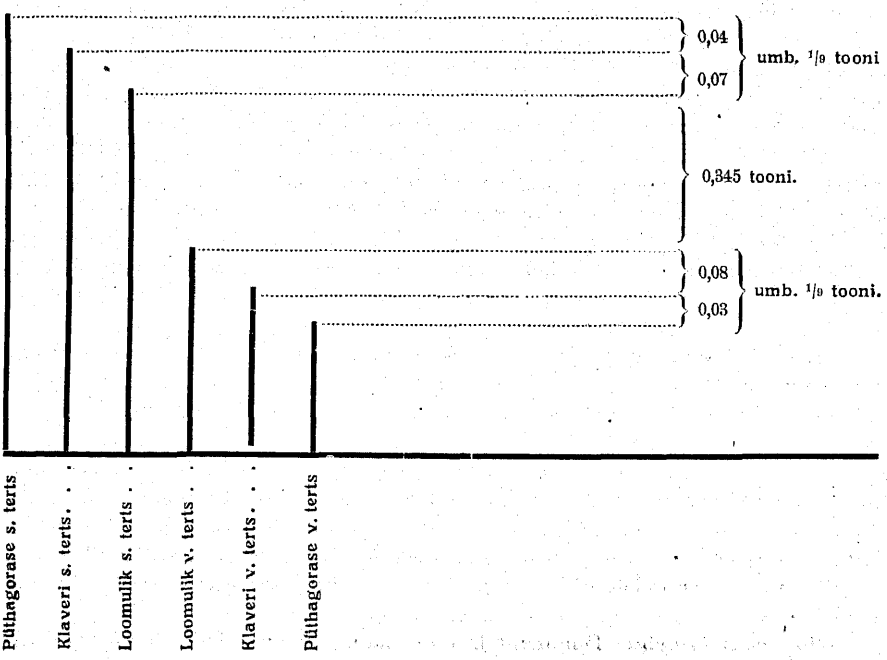
Laulupeo raamatus 12-2-2 tenori *c* olgu madal, septimi iseloomuga (siin, mollis, veidi kõrgem kui duuris, et molli v. 3 ei jääks liig madalale). Näit. 12-2-3 tenori *c* — kõrge (IV astme koosk. priim). Näit. 15-2-1 bassi esimesed kaks taktiosa peaksid õieti olema kõrged, kuid kuna teised 2-neljandikku on molli septimid sekundakordis, siis peab juba takti esimesegi poole laulma madalamaks.

Dominant ja kvint. Dominant ja üldse kõik puhtad kvindid lauldakse harilikult liig madalaks. Puhta kvindi loomulikku kõrgust peab eraldi harjutama, muidugi mitte klaveri abil, vaid palja kuulmise järele. Dominant ja p. 5 tabatagu *julgesti*. — Domin. alumise kvardina nõuab lauljalt ka ettevaatust. See harilikult lauldakse liig madalaks. *Klaveri* kvart toonikast alla on umb. $^1/_{98}$ tooni *suurem* loomulikust suurusest.

Näites 12-1-1 nõuab juba laulu algus ettevaatust. Koorile tuleb anda toonikakolmkõla *(c-es-g)*, mille *puhtast* kvindist (umb. $^1/_{96}$ t. kõrgemast kui klaveris) algabki laul. Selle laulu hooletu algamine (klaveri kvindist) vajutab laulu kohe esimesel noodil. Näit. 12-2-1 *g-molli* dominant sopranis ja tenoris hoitagu puhtana. Näit. 12-3-3 sopr. *f* — samuti *(B-duuri* domin.). Näit. 13-1-2 sopr. *g* — samuti *(c-molli* domin.). Näit. 15-3-1 tabagu bass viimaselt kaheksandikult oma allapoolset kvarti ettevaatlikult. See kvart peab olema $^1/_{96}$ t. *väiksem* klaveri tempereeritud kvardist, et bassi dominant, *g*, eelviimases taktis püsiks loomulikus suhtes viimase takti toonikaga. Näit. 21-3-4 peavad kõik hääled valvama, et lõppakordis ei tekiks akustilist viga: 1. sopr., aldis ja bassis on dominant, 2. sopranis ja tenoris — dominandi kvint.

Tertsid. Klaveri tertsid, suured ja väikesed on valed, nagu kvindidki. Nende viga on palju suurem kui kvindi oma. Klaveri s. 3 on 0,07 suurem ja v. 3 0,08 väiksem loomulikust puhtusest. Kui lauljad tabavad tertse klaverlikult, on laulu vajumine kindel mollis ja tõus duuris. Kui duuris esineb rohkesti v. tertse, võib ka duur vajuda (näit. *C-duuris: d-f, a-c).*

Toome siin näilise skeemi mitmesuguste tertside kohta. Siin esinevad n.-n. *püthagoorilised* tertsid tekivad siis, kui häälestaksime klaveri *puhtate* kvintide kaupa.

Näites 12-1-3 tabagu sopran julgesti oma *es*-i (v. loomulik terts *c*:le). Näites 12-2-1 bassi ja soprani *b* olgu loomul. v. 3. Näites 14-1-3 sopr. ja ten. *des* — samuti. Näit. 15-1-3 hoidku bass oma tertsid kõrgel (v. 3 *f*-le).

Järgneb.

TARTU ÜLIKOOLI 300-A. JUUBELI-PIDUSTUSED

E. V. Tartu Ülikool mälestas möödunud suvel 30. juunil ja 1. juulil oma 300. a. rajamisepäeva — nii vähenõudlik oligi ametlik juubeli nimetus — piduliku jumalateenistusega, aktusega ja neile järgnevate mitmesuguste koosviibimistega. See suur kultuurajalooline moment oli huviga liikuma pannud kogu teaduseilma, kes oma saatkondade kaudu pidustusist osavõttes andis neile suure rahvusvahelise ulatuse ja tähtsuse. Muidugi lõid pidustused veel suuremat elevust kodumaal, eriti Tartus endas, kus kogu linn neile reageeris suurima osavõtuga ning üksikuid momente jälgis otse liigutava innuga. Rahvas tahtis oma teadusekandjaid sel tähtsal hetkel näha palgest-palgesse ja neile avaldada oma poolehoidu, samuti ka meie riigi juhtidele, eesotsas hra Riigivanemaga, kelle patronaadi all toimus kogu pidustuste käik. Erilist elevust lõi ka Rootsi kroonprintsi Gustav Adolfi osavõtt, kes külastas pidustusi ülikooli rajanud riigi delegatsiooni juhina. Kroonprintsi sümpaatne kuju, otsekohene asjalikkus ja lihtne käitumine võitis rahva südamed juba esimesest momendist.

Pidustused algasid jumalateenistusega ülikooli kirikus piiskop Kuke, mitropoliit Aleksandri ja ülik. koguduse õp. prof. Rahamäe poolt. Piiskop pidas kõne ja mitropoliit palve; sarnane vennalik toimimine kahe kirikupää vahel mõjus väga sümpaatselt — eriti võõrastele, nagu seda tähendasid paljud. Eriti ülendav oli moment, kus kõik ühiselt — nii võõraste rahvaste esindajad, kui omad — algasid avalaulu „Võta nüüd Issandat, vägevat kuningat kiita". Seda võimaldas otstarbekohane korraldus, et laulude sõnad olid trükitud eesti, rootsi ja prantsuse keeltes. Jumalateenistust kaunistas üliõpilaste ja ülikooli koguduse *Cantate Domino* ühendatud segakoor, kes pääle teiste laulude avanumbrina kandis ette A. Karafini *Taaveti laulu* autori juhatusel. Üldiselt see helitöö osutas päris huvitavat ülesehitust ja tüsedat tasapinda, kuid antud juhul ta oma pikkusega vähe soodustas vastavat meeleolu.

Pidustuste keskpunktiks ja mõjuvamaks väljenduseks oli pidulik aktus ülikooli aulas. Siin võis näha väga mitmekesist peokülaliste kogu, mille moodustasid hra Riigivanem, Rootsi kroonprints, ministrid, diplomaatlik korpus, ülikooli professorkond, üliõpilaskond oma organisatsioonide ja lippudega, arvukad välismaa delegaadid — teaduseilma tunnustatud nimed ja kuulsused oma tähtsates, kirevates audoktori rüüdes ning suur kogu kodumaa kultuuriasutiste esindajaid.

Pääle ametlike kõnede, mis peeti eesti ja ladina keeles, anti sõna esindajaile, kes tõid mälestis-annetusi ja tervitusi oma delegeerivate asutiste poolt; nende hulgas ka allakirjutanu tervitas juubilari *Tallinna Konservatooriumi* ja *E. Lauljate Liidu* nimel. Kõnede vahel laulsid *Akadeemiline meeskoor* L. Neumani ja *Üliõpilaskoor* A. Karafini juhatusel. Mõlemad koorid olid end õige hästi vormi säädnud ning laulud kõlasid mõjuvalt, vaatamata ebasoodsatele akustilistele oludele.

Järgmisel päeval oli *Vanemuise* aias aktus rahvale, kus kõnelesid rektor prof. Kõpp, prorektor prof. Uluots, välisminister J. Tõnisson, Tartu linnapää Luik ja üliõpilaskonna esimees Ilmar Tõnisson. Ühendatud kooride ja *Vanemuise* suveorkestri poolt kanti ette juubeliks loodud A. Karafini kantaat autori juhatusel ja R. Jõksi kaastegevusel. See helitöö oli muusikaliselt voolav ja võimas ning meeleolult õige soodus momendile.

Väga tujuküllane oli üliõpilaskonna ball *Vanemuises*, samuti ka mitmesugused koosviibimised.

Kogu juubelipidustused jätsid pidulistesse sügavad, kauakestvad muljed.

Juhan Aavik.

KAUPO

A. WEDRO OOPER 4 VAATUSES

Uus eesti algupärane ooper *Kaupo*, millega *Estonia* teater käesoleval sügisel avab hooaja, on oma autorite, libretisti G. Tuksam'i ja komponisti A. Vedro esikteos. Nagu ütleb juba tiitel, on see ajalooline ooper; tutvudes ta sisuga, seda võib aga nimetada peaaegu poliitiliseks ooperiks.

Kaks maailma seisab siin vastamisi: oma maad vaprasti kuigi lootusetult kaitsjad liivi hõimud ja sissetungijad ristisõjalased. Neid esitavad ühelt poolt Kaupo ja temaga sageli lahkarvamises olevad teised liivi vanemad; eelmistele seltsib Lembit, Sakala vanema poeg, kes saadikuna läkitatud liivlaste juure poliitilise missiooniga: siduda kõiki hõime ühiseks aktsiooniks kõiki ähvardava ja kõigile võrdselt ohtliku vaenlase vastu. Teisel pool oma käsilastega seisab piiskop Albert, võimuihatseja, vallutusetahteline, kelles isiklikud motiivid sedavõrd põimuvad ühte püha kiriku sõduri kohusetundega, et on võimata eraldada piire, kus ja millal algab üks ning lõpeb teine. Suure eesmärgi kõrval vahendid selle saavutamiseks siin ei tule kullakaalule.

Ooperi teemiks on valitud too moment Kaupo võitlusest ristisõjalastega, mil murdus ta sisemine vastupanu, mil ta tuleb veendumusele, et selle lootusetu sõja jatkamine on meeletus. Raudmeeste jõudu täiendatakse alatasa mere tagant, nende relvastus ja sõjapidamise oskus ületab liivlaste oma; nende vaimgi, mida juhib ühine mõte ja tahe — heita alla see maa kirikule ning endale — on suurem harva vastuhakukskj üksmeelt saavutavate liivi hõimude vaimust. Nii siis esineb moment, mida ajaloos hindame Kaupo „üleminekuna", äraandlusena. Autorite käsitus taotleb seda põhjendada, asjaoludega seletada ja teha inimlikult mõistetavaks.

Tegevus algab liivi vanemate nõupidamisega Kaupo linnuses Toreidas, millest Sakala saadikuna võtab osa ka Lembit. Tema kui ka temaga üksmeelse Kaupo õhutusel vanemad näivad nõustuvat liitumise ettepanekuga. Sääl tulevad teated, et Lennevardi, Kaupo äia Ako linnus on tehtud maatasa ning Ako naine (Kaupo kaasa — Leili — ema) karistuseks vastupanu eest avalikult hukatud. Meeleolu kaldub nüüd järsku sinna, et ootamata ära suuremat hõimude liitumist, tuleb oma jõul viivitamatuks kättetasuks rünnata sakslasi.

Ettevõte nurjub, Kaupo saab raskesti haavata, satub vangi.

Piiskopi ja tema nõbu Ursula hoolel Kaupo paraneb, kusjuures haigelt võetakse tõotus, mitte enam tõsta mõõka risti vastu. Kui nüüd Kaupo sedavõrd on kosunud, et arvatavasti jaksab taluda hingelist vapustust, instseneeritakse talle valeteadete toomine, nagu oleks ta naine murdnud truudust ning lahkunud ühes võrgutajast liitlase Lembituga Sakalasse.

Niiviisi kodu tehtud vastikuks ja vaenulikuks Kaupole, sakslaste juure jäämine tehakse meelepäraseks ja sõbralikuks Ursula armastuse, truuduse ja hoolitsemisega, kristlaste andestusega üldse. Viimseks trumbiks intriigi kõrval kodu vastu Kaupole esitatakse kristluse hiilgust ja vägevust, mille kaitse all ta isegi võivat tõusta kogu liivi rahva vägevaks valitsejaks püha isa poolt pühitsetud vürstina. Kaupo otsustab...

Teel merele asub „kivikangur" liivlaste esimese võidu mälestuseks raudmeeste üle. Siin ootavad Kaupot ta naine, ta liitlane, ta äi, ta rahva esindajad: kas on ülejooksikul veel tilkagi armastust rahva vastu alles, kas toob ta siia oma osa uhke võidu mälestise kasvatamiseks?

Kaupo tuleb tõepoolest, kuid ühtlasi siin katkevad ta viimsed sidemed omastega: Leili, ta naine saab õnnetumat surma, Lembit, ta liitlane ning verevend ütleb sõpruse üles, ta rahvas, äiast Akost õhutatuna, pöörab auahnele juhile selja ning Kaupo jääb otsekui väljajuurituna seisma kahe maailma vahele: ühelt poolt kaotanud kodu, teiselt poolt kasutatud vaid tööriistaks.

Nii üldjoontes ooperi sisu.

Aktiivsete tegelastena esinevad ühel pool Kaupo kõrval Lembit ja, osalt ta vastumängijana, Ako rahvaga, teisel pool piiskop Albert, Ursula ja nimetuna esinev munk; kogu liivi rahva kannatusrikast saatust sümboliseerib Leili, lavaliselt vahest „tänamatuim", ideeliselt liigutavaim osa kogu teoses.

Hanno Kompus.

MIDA NÄGIN SOOME MAAKONDLIKUL LAULUPEOL

9. ja 10. juulil s. a. pühitses Ülemaalise Soome Noorsooliidu *Satakunna* osakond oma 50 a. asutamispäeva Kokemäel, Lõuna-Soomes. Ühenduses sellega korraldati samas laulupidu, millest võtsid osa 1100 tegelast. Ühendatud segakooris astusid üles 400 lauljat. Üldse esinesid 8 segakoori, 6 meeskoori ja 7 pasunakoori lähemast ümbrusest. Laulupidu ja juubelipidustused korraldati Kokemäe külas, Noorsooliidu uhkes seltsimajas. Seltsimaja on moodne, suur kahekordne ehitis, avara saaliga ja hulga kõrvalruumidega. Nii seltsimaja kui selle sisustus, kaasa arvatud mööbel, on lihtne kuid kaunis oma kindla stiili poolest. Üksikud koorid, solistid, ülesastujad aktustel jne. tõid oma paremat kuuldavale saalis, kuna üldkoorid, milliseid juhatas kohalik köster, esinesid imekaunil, moodsal välislaval. Muide käis hõimuseltsi tervitamas ka *ÜENÜ* esindus 15 lauljast koosneva rühmaga, kes vaatamata puudulikule ettevalmistusele (2 harjutust!) oma osaga hästi toime tuli ja sai maruliste ovatsioonide osaliseks. Õhtuti korraldati saalis segaeeskavaga pidusid. Peab tunnistama, et meie solistid, preilid Helmi Salun ja Kodaniburg ei pakkunud üksnes suurepärast laulu vaid ühtlasi võitsid ka kõikide soomlaste südamed.

Laulupeo organiseerijad olid enamuses talupojad, kuid lubatagu tähendada, et korraldus osutus otse suurepäraseks. Kõige päält peab ütlema, et soomlased on eeskujulikud majandusemehed. Nii näiteks oli lava ehitatud sellasena, et tagaseina ääres leidus kõrgem koht orkestri jaoks ja lava ise kujutab tantsupõrandat. Seega ei jää lava aastateks kasutamatult seisma, vaid sellel korraldatakse igal laupäeval ja pühapäeval tantsuõhtuid, ning seega varsti ei ole käes mitte ainult ehituskulu, vaid kogutakse hoopis kapitali järgmiseks laulupeoks. Meie ostame laudu, taome vaiad maasse ja laseme neid mädaneda. Soomlane seevastu ehitab lahtiseid pingialuseid, pukke, millised pääle peo lõppu korjatakse kokku ja hoitakse kindlas kohas alal kuni järgmise tarvitusele võtmiseni. Neile pukkidele on lahtiselt asetatud lauad, mis moodustavad pinke ja pääle peo lõppu lähevad tagasi lauahoovi, kust neid tasuta laenuks saadi. Jalgrattaid võeti hoiule ja paigutati sellekohasesse „garderoobi", s. t. aita, mis omakord andis hääd sissetulekut. Kuna inimesed olid kaugelt kokku sõitnud, siis einelaud töötas ka täie hooga, pealegi kus korraldajateks — nii müüjateks kui t. tegelasteks — osutusid lotad, kes endastmõista kogu töö eest ei saanud mingit tasu. Kuigi reklaami tehti väga vähe, oli kokku tulnud oma 12.000 hinge.

Soome Noorsooliit on õieti vanade tegelaste liit, kuhu küll noori ligi tõmmatakse, kuid millist juhib juba aastates tegelaskond. Ülemaaline liit koosneb 19 liidust, kokku 1400 seltsiga ja umb. 70.000 liikmeskonnaga. Need üksikud liidud korraldavad igal aastal ise maanurgas (ainult külades ja alevites!) laulupidusid, kuna Soome Haridusliit paneb iga 5 a. tagant toime üldlaulupeo. Noorsoo liitudel on üle 700 seltsimaja. Noorsoo liidud on need, kes omalajal kõige energilisemalt töötasid venestamise vastu ja nüüd seda läbi viivad, mida nemad tahavad; nii näiteks toetavad nad kõiki Soome rahvuslikke ettevõtteid, boikoteerides rootslaste vabrikuid seega, et liikmeskond ostab ainult soomlaste tehaste tooteid.

Sellel laulupeol võis palju õppida ja soovida jääks vaid, et meie endile neid laulupidusid eeskujuks võtaksime ja säält saadud muljeil muutuksime sama praktilisteks ning tõsisteks isamaalasteks nagu seda on soomlased.

H. M—m.

Uusi helitöid pasunakoorile.

Lauljate Liidu Pasunakooride Sektsiooni väljaandel ilmus trükist möödund kevadel Ed. Liinev'i *Kalurite tants* ja augustis Ed. Tamm'elt pidulik avamäng *Kalev ja Linda* Miina Hermann'i viisidest.

Ilmumisel on Ed. Liinev'i *Hõissa, simman* ja R. Kull'i säädes *Eesti Laulud II.*

KAPPEL - BERGMANNI KIRJAVAHETUSEST

RICHARD PATZNER

J. Kappel ja *J. Bergmann* olid hääd sõbrad. Nende side algas aastal 1882, kui Bergmann pääle Tartu ülikooli lõpetamist läks Peterburki õpetaja Hurda juure prooviaastat pidama. Kappel oli tol ajal parajasti lõpetanud oma muusikahariduse Peterburgi konservatooriumis professor Homiliuse juures. Noorel kõrgema haridusega muusikul ja noorel õpetajalluuletajal olid ühised huvid: Bergmann kirjutas luuletisi ja Kappel lõi nendele viise.

Aasta hiljem valiti Bergmann Paistu õpetajaks, ning lahkus Peterburgist, kuid ta jäi Kappeliga ka edaspidi mõtteühendusse. Alatine kirjavahetus kestis veerandsada aastat kuni Kappeli surmani.*)

Kui Kappel vajas teksti, pööras ta J. Bergmanni poole. Lehitsedes Jaan Bergmanni luuletisi näeme, et rida nendest on kasutatud Kappeli kompositsioonides. (Osalt algupärandeid, osalt tõlkeid).

Mõned säilinud Kappeli kirjad Jaan Bergmannile sattusid hiljuti nende ridade kirjutaja kätte, kui ta leidis Paistu kirikumõisas Jaan Bergmanni uuendatud piiblitõlke käsikirja, „Alatise piibliparanduse komitee" protokolli ja muu J. Bergmanni arhiivmaterjali.

Erilist huvi pakub Kappeli kiri Bergmannile Peterburgist 15. juunist 1896. Selles kirjas käsitatakse samal aastal Tallinnas peetud laulupidu, kus Kappel viimast korda juhatas koore; ta rõhutab kuberneri poolt tehtud takistusi ja kurdab tsensori mõistmatute keelude üle.

„Pidu õnnestus igati" — kirjutab Kappel — „kuid viimane laulupidu Tartus oli palju mugavam". Tallinnas segas kogu aeg kuberner, „kes peoplatsilt sugugi lahkuda ei soovinud, kas temale nüüd pidu niivõrd meeldis, või ta tahtis kontrollida; usun, et peaks oletama viimast."

„Eeskavast oli kuberneri poolt mahatõmmatud koraalid ja ilus Meyerbeeri „Meie Isa" laul, — see oli esimene lahkheli."

„Peo eelõhtul sai abiesimees Busch politseilt teadaande, et eeskavu, millised juba kümnetuhandes eksemplaris trükitud, mitte levitada ei tohi (kuberneri käsk), kuna neisse olid mahutatud koraalid ja see ilus laul ning teiseks seepärast, et esinesid luteri-usu kirikutes ametit pidavate õpetajate nimed. See oli teine lahkheli!"

„Ei olnud ka mitte lubatud kirikutornidest koraale puhuda; ainult raekoja ning pritsimaja tornidest pidi puhutama üksainus laul *Kolj slaven* Sellega muusikakomisjon minuga eesotsas polnud mitte nõus. Esiteks puudusid noodid ja teiseks sobib see laul ainult matusetalituse juures, kus vene muusikakoorid seda alati mängivad. Seepärast teatati kubernerile, et muusikakomisjoni otsuse põhjal jääb puhumine ära ka lubatud tornidest ja nõnda toimiti. See oli kolmas lahkheli!"

„Selle asemel aga mängisid üksikud koorid hommikul kell 6 peatusekohtades koraale, nii et pidu terves linnas ja eeslinnades ikkagi nendega algatati; seda ei saanud keegi keelata."

„Esimesel kahel peopäeval oli ilm ilus. Teisel päeval kogunes kindlasti kakskümmendtuhat inimest; suur plats oli inimesi tungil täis, kuid siiski ei olnud lükkamist ega tõukamist. Nii politsei kui ka peo korrapidajate — kahekümne eesti üliõpilase — poolt hoiti kord eeskujulik."

„Huvitavam päev arusaadavasti oli kolmas. Võistluslaulmine huvitas nii kuulajaid kui ka lauljaid. Seekord said auhindu peaaegu kõik maakoorid, välavõttena ka ainuke Tartu naiskoor *Miina Hermanni* juhatusel. Esimese võidu võttis *Põltsamaa*, teise *Tarvastu* ja kolmanda *Maarja-Magdaleena* segakoor (kõik Liivimaalt). Meeskooridest sai esimese võidu *Tähtvere* (Tartu lähedal), teise *Ilmatar* Suure-Jaanist, kolmanda Rõngu (kõik Liivimaalt). Kaks puhkpillikoori (mõlemad Eestimaalt), said esimese ja teise auhinna."

Edasi palub Kappel oma kirjas Bergmanni vähe muuta luterilaulu teksti. Seda laulu tahab Kappel paigutada enda kogusse, kuid kardab, et tsensor teeb temale takistusi. Näiteks

*) Kirjavahetust peeti saksa keeles. Toim.

kohe algul seisavad Bergmanni sõnad: „Babeli vangis ohkas kaua". „Venelased" — nii kirjutab Kappel — „on kohe arvamisel, et see nende kohta käib, nagu nad seda ka laulu *„Üks kindel linn"* kolmanda värsi juures väljendasid." Seepärast palub Kappel muuta alljärgnevaid Bergmanni sõnu:

Muuta!
Babeli vangis ohkas kaua
Issanda püha kogudus,
Kuni ta ahastuse haua
Elustas õnnis Luterus.
Ja rõhus maha Rooma rikked
Ning kiskus katki kombe ikked.

Samas laulus palutakse jälgida ka värsimõõtu, et ei tuleks ebamuusikalist tekstijaotust, kuna noote ei saa enam muuta. Iseenesest J. Kappel ei pea ühepikkusteks eeltaktis leiduvaid sõnu *ja* + *ning*.

Teises laulus soovitatakse teha muudatusi Luteri nime pärast. Sel põhjusel laul jäi välja viimase Tartu laulupeo ettekannete hulgast. „Õige rütmi" saamiseks J. Kappel on tõmmanud maha sõnad *võideldes, heideldes.*

Võib väga hästi nii jääda.
Otsegu otsatu jõgi
Tungis evangeeliumi vägi
Linnast linna, riigist riiki.
Tuhanded ja millionid
Vürstid ja kroonid

Peab muutma
Nõudsivad minna
Luteruse liiki.
(Võideldes, heideldes)
Tulivad rahvad, nõdrad ja vahvad
Ning saivad osa õnnistusest,
Mis hoovas välja Luterusest.

Seda laulu J. Kappel nimetab juhuslikuks, mis kirjutatud rutates. Ta arvab aga, et „nüüd peab olema ettevaatlik, kuna leidub kriitikuid, kes sellest tahaksid hakata sikutama."

Poliitilistel põhjustel soovitatud muudatuste puhul kirjutab Kappel, et kui neid teha ei saa, siis ta katsub õnne tsensori juures.

Nagu J. Bergmanni ja J. Kappeli kirjavahetusest selgub, tehtud töö muudeti tsensori vägeva pliitsi mõjul — loa saamiseks. Nimetatud takistuste pärast kannatavad mõlemad ja aitavad üksteist vastastikku. J. Kappeli kiri osalt valgustab neid olusid, millistes tuli tegutseda vaevalt 40. aastat tagasi ja hiljemgi — mõttevabaduseta.

Järva- ja Saaremaa laulupeod

PAIDE. Järvamaa laulupidu, millest võtsid osa 80. kooriüksust ligi kahe ja poole tuhande tegelasega, oli üldkavalt kujundatud ulatuslikuks ja sisustuselt pakkuvaks.

Kirikukontserdil esinesid Tallinna *Kaarli* koguduse segakoor M. Lüdigi juhatusel ja *Edu* orkester R. Viljaku juhatusel; solistina astus üles pr. Tõnisson (mezzosopran).

Kohalike tegelastega anti Hindrey-Simmi operett *Kooparüütel* J. Zeigeri juhatusel ja vabaõhu etenduseks *Jörgeni püha* P. Sepa lavastusel. Ka peeti vabaõhu jumalateenistust.

Üldkooride kontserdil lauldi päämiselt tulevase X laulupeo kavast, mis omakord seesmiselt aitab kindlustada järgnevat laiaulatuslikku ettevõtet. Kooride ja orkestrite üldjuhid M. Lüdig ja J. Zeiger olid teinud rohkesti viljakat ettevalmistavat tööd. Tegelaste indu võisime näha sisulisest kordaminekust. Paljud koorid olid tulnud koguni kaugematest nurkadest.

Laulupeo avas üldtoimkonna esimees V. Vessart. Päevakohase, ulatuselt mõõduka kõnega esines A. Oinas, kes ütles tervitusi ka *Lauljate Liidult.* Korraldus laulupeol oli hää; ettekanded toimusid uuesti ehitatud laululaval.

KURESAARE. Saaremaa V laulupidu peeti 26. juunil vana piiskopilossi platsil *Lauljate Liidu Saaremaa Osakonna* korraldusel. Laulupeost võttis osa umbes 1000 lauljat ja 150 mängijat. Üldkoore juhtisid Joosep Aavik ja Valter Peerna. Kava koosnes ilmalikus osas X üldlaulupeo ja vaimulikus osas „Kirikukoor X" lauludest. Kuna eelproove oli tehtud võrdlemisi korralikult, siis ettekanded õnnestusid rahuldavalt. Ka publiku osavõtt kujunes elavaks, — üldsissetulekut andis laulupidu umbes 2000 krooni.

Pääle laulupidu andis Tallinna *Riigi Tööstuskooli* orkester puiestikus kontserdi, teatrietendusist mainigem Tartu *Vanemuise* operetti *Seikleja veri* ning *K. E. S.* näitetrupi etendusi.

RIHO PÄTS

Lõbusaid eesti rahvalaule noortele II.

Oxforditrükk. Tallinna, 1932. Autori kirjast.

Raamat sisaldab viis 3-häälset laulu. Neljahäälsus esineb ainult paaris laulus mõnes üksikus kohas ning paiguti orelipunkti tõttu ülemises ja keskmises hääles.

Juba esimesel ülemängimisel võib jõuda otsusele, et see koguke on väärtuslikuks lisaks meie noorte laulurepertuaarile. Tehnilise taseme poolest sobivad nad kõige enam naiskooridele, tütarlaste gümnaasiumidele või algkooli 5. ja 6. klassile. Polüfoonilise struktuuri ja vilka vahelduva rütmi põhinoot on rahvuslik.

Esimese laulu *Leelokese* algus mõjub fuugana, mille *dux*'ile dominandilt sobib vähemate kõrvalekaldumistega *comes*'iks tuntud rahvaviis, mida ka *Mart Saar* on kasutanud *Laulu mõjus*. Korduva dominandi ja sellel väljapeetud orelipunkti tõttu lõpus ta mõjub *miksolüüdilisena*.

Teine laul *Jaan* on üks lõbusamaid naljapalu ses kogus. Jäme ots on 2. ja 3. hääle käes, millele armsa naiivsusega mängib kaasa 1. hääl. Alumised hääled rütmilise *ostinaatona* korrutavad kogu aeg sõnu: *tiri aga tõmma.*

Kolmandas laulus *Pill oll' helle* käib häältest läbi südamlik viis *eoolia* helilaadis, ilustatuna alumistes häältes *ostinaato* taoliste motiividega.

Neljanda pala teemiks on tuntud lõbus laul *Kari minul mängib kaasikussa*, mis viidud läbi ülemises ja alumises hääles. Sõnarõhkude ülekandmine kahes kohas võib kohutada neid, kes ei tunne eesti rahvaluule skandeerimist. Selles laulus värsid *„kolmandad kivised kingad"* ja *„kivised kirikus käia"* on *trohheilised* neljajalgsed, mida vanasti lauldi *trohheile* omase rõhutamisega, kahe silbi kaupa: rõhuline, rõhuta — ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑ jne.

Viimane laul *Vares vaga linnukene* on, nagu *Jaangi* lööknumber. Vana, banaalsuseni kulunud mängulaul on saanud kunstiväärtuslikuks kompositsiooniks. Sama laul on minu teada autori poolt juba varemgi läbitöötatud, kord segakoorile ja kord klaveripalaks. Nüüd on see ilmunud ka nais-(laste-) koorile. Olgugi, et 3-häälse sääde piiratud võimaluste tõttu on autor pidanud jätma välja kahele *propostale* kirjutatud *kaanoni* (esimene *vivace* klaveril), ei kannata pala sugugi, sest selle helindi päävõlu seisab harmoonilises arabeskis, mis sünnib sekundtoonide kiirest kordumisest 2. ja 3. hääles läbi terve teose.

Kokkuvõte: kaasakiskuvad sõnad, loomulik voolavus häältes, tehniline kergus, paras hääle ulatus ($g — f^2$) ja absoluutne diatonism (pääle kergekujulise üksiku erandi esimeses laulus) tagavad nende laulude menu.

E. Mesiäinen.

Riho Päts'u „Klaveripalad lastele" edu välismaal

Möödund aastal ilmund Riho Päts'u „Klaveripalad lastele" on saand välismaa arvustusis eranditult kiituse ja hääde soovituste osaliseks. Varemilmund arvustusile Berliini „Deutscher Musiker-Zeitung'is", Leedu „Lietuvos Aidas'is" ja Riia „Baltische Presse's" lisaks mainitud kogu kohta on võtnud sõna ka Riia konservatooriumi prorektor, tuntud pianist prof. P. Schuberts, kes kirjutab *„Brihva Seme's"* muu-seas:

„Eesti helilooja Riho Päts'u poolt trükis avaldatud „Klaveripalad lastele", milles kasutatud eesti rahvaviise, olgu väga soovitatud meie noortele pianistidele. Need on olult väga kerged palad, millest iga algaja saab jagu. Seejuures on aga iga pala rütm erilaadne ja meloodilised omapärasused huvitavad kindlasti õpilast enam kui harilik kerge literatuur saksa laadis. Just nii kerges astmes on raske leida midagi muusikaliselt

väärtuslikku, seetõttu on see vihk eriti tervitatud. Aplikatuur ja üldse redaktsioon on eeskujulikud."

„*Düsseldorfer Zeitung'is*" kirjutab saksa muusikateadlane ja arvustaja Carl Heinzen muu-seas:

„Nagu iga ehtsa rahvakunsti juures, nii siingi ammutatakse ainet praktilisest elust; seepärast seisavad kutselaulud, lastemängud, loodus- ja muud häälitsused siin esikohal. Neil puhtlapselikult läbituntud paladel on see eelistus, et tutvustavad õpilast ühe võõra rahva mitmekesise väljendusega ja teda seejuures peagi pühendavad selle komplitseeritud rütmikasse. Harmonisatsioon põhjeneb samuti rahvapärasusel ja on oivaline, ühtlasi omapärane. Väga sageli siirduvad häälled iseseisvaid teid, mille läbi saavutatakse mitte üksi käte rippumatus, vaid ka vaim ja meel pannakse elavalt liikuma. Need ilusad palad on teenind levikut."

Klaverikunstnik V. Padva

on astund Saksamaal *Neu-Bechsteini* klaverivabriku teenistusse, andes nimet. vabriku klaveritel kontserte, et ostuhimulistele tutvustada klaverite häid omadusi.

Kontrabassikunstnik L. Juht

andis 9. juulil Riias kontserdi, millel on olnud väga suur edu. L. Juht esines kontserdiga ka teistes Läti linnades.

MEESKOORIDE REPERTUAAR

H. MALM (TMS)

Alljärgneva nimestiku koostamisel on aluseks võetud *Tallinna Meestelaulu Seltsi* kui vanema eesti meeskoori kava. Sellest loendist selgub ilma pikema kommentaarita, millised laulud on läbiõõnud. See eriti ilmneb nende kordamisarvust, mis jälle omakord peegeldab koori kui ka publiku maitset. Katseks on kavasse võetud nii eesti kui välismaa moodsamaid töid, kuid menu puudusel tagasi lükatud kordamiskavast. Eriti palju lauldud palade kohta võiks vaid öelda niipalju, et need osutuvad nii publiku kui lauljate lemmikpaladeks. Loendatud on ainult kontsertidel, kavasse võetud laulud, mitte aga n.n. bis-laulud.

Loomulikult ei saa seda loendit võtta mingi standart-kavana, sest igal kooril on oma, koorijuhi maitsest äraolenev kava, küll aga võib liialdamata öelda, et *TMS*i juures läbilöönud laulud enamikus püsivad ka teistes koorides.

Eesti heliloojate töid toon sõrendatud kirjaga. Sulgudes arv tähendab ettekande kordamisarvu, kuna täht „h" seda, et vastav pala on lauldud *TMS*i poolt heliplaadile.

1. Agnus Dei — Gabrieli (4), 2. Aimdus — *Simm* (1), 3. All orus — Kärnteni rahvalaul (7), 4. Arg kosilane — *e. rhvl.* (9), 5. Ave verum corpus — Mozart (1).

6. Beshiini kellad — Hilmera (3).

7. Ecce quomodo moritur — Palestrina (1), 8. Eesti kodu valvel — Heuberger (5), 9. Eesti laul — Mair (7), 10. Eesti lipp — *Võrk* (6, h), 11. Ei mul ole isamaja — *Türnpu* (8), 12. Elutuli — *Nerep* (1),

13. Frithjof — Bruch (1),

14. Harju — Melartin (1), 15. Hele täht — rootsi rhvl. (2, h), 16. Helju vaiksesti sa — *e. rhvl.* (3), 17. Heinale — Merikanto (4), 18. Hällilaul — Tšaikovski (6), 19. Hämarus — Körling (3),

20. Igatsus — *Kapp* (2), 21. Igatsus — Melartin (1), 22. Isamaa laul — *Võrk* (1), 23. Isamaa mälestus — *K. A. Hermann* (8), 24. Immitseb — Björgås (3),

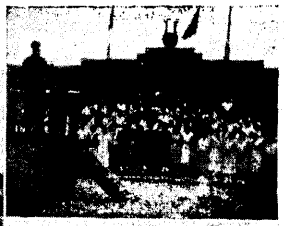
25. Jehoova mu karjane — *Kappel* (4), 26. Joogilaul — Palmgren (6, h), 27. Jubilate — Stevenson (5),

28. Kadunud noorus — Bendl (4), 29. Kalevipoeg — *Võrk* (5), 30. Kallis kodu — Wohlgemuth (1), 31. Kannel — *Thomson* (11), 32. Kaunimad laulud — *Säbelmann* (h), 33. Kastunned maad — *Kappel* (3), 34. Kehva kiigelaul — soome rhvl. (3), 35. Kel nooruse palavust (Lauljate lipulaul) — Madetoja (3), 36. Kevad — Geszler (2), 37. Kevadel —

Hannikainen (1), 38. Kevadepäev — Körling (4), 39. Kevadetunne — *Türnpu* (12), 40. Kevadveed — *A. Lemba* (1), 41. Kiigelaul — Palmgren (2), 42. Kiigu, liigu — Berg (2), 43. Kill, koll, koda — Kuula (4), 44. Kiirelt kaovad meie päevad — *Türnpu* (6), 45. Kiituselaul — Bach (3), 46. Kitkat-katkat — Törnudd (1), 47. Kodule — Jüngst (5), 48. Kodumaa — *Saar* (2), 49. Koit — *Lüdig* (3), 50. Kodumaa laul — *Vedro* (1), 51. Koputaja — Hilmera (3), 52. Kostke laulud — *Läte* (1), 53. Kristus on tõusnud — vana kirikulaul (1), 54. Kui ma olin väiksekene — *Türnpu* (1), 55. haud — *Läte* (2), 74. Lootus — *Türnpu* (3), 75. Luiged — *Türnpu* (2), 76. Lõikusepäev — Stubbe (2),

77. Majake — Kaun (8), 78. Ma tulen taevast ülevalt — koraal (1, h), 79. Ma teretan sind hommik — *Kappel* (1), 80. Meestelaul — *M. Hermann* (12, h), 81. Mehed — *Tärkmann* (2), 82. Meilaiaäärne tänaval — *Türnpu* (15), 83. Mis oled sina — koraal (2), 84. Mis oli see — *Türnpu* (6), 85. Mu armas isamaa — *Türnpu* (1, h), 86. Mu Eestimaa — *Türnpu* (2, h), 87. Mu isamaa — *A. Lemba* (1), 88. Mu isamaa nad olid matnud — *Türnpu* (4), 89. Mull' lap-

Pilte Palde laulupeolt; pasunakoorid laululaval, J. Zeiger laulukoori juhatamas ning vaade publikule.

Kui sulle silma vaatan — *Saebelmann* (2), 56. Kuldrannake — *Läte* (5), 57. Kuldrannake — *Türnpu* (1), 58. Kuukahvatu — *Vettik* (2), 59. Kyrie eleison — *Türnpu* (20, h), 60. Kõigu, kaisel — Palmgren (3), 61. Kõik lõpetatud — koraal (1), 62. Kõik taevad laulvad — Beethoven (7, h),

63. Lahkumine — *Türnpu* (4), 64. Laulab minu laululind — Hoppe (9), 65. Laul isamaale — Egressi (1), 66. Lauljad — *Kapp* (2), 67. Lauljate tervitus — Grieg (3), 68. Laul rõõmule — *Läte* (6), 69. Lauluke — *Türnpu* (1, h), 70. Laulumeeste marss — *Kull* (1), 71. Lilleside — *Võrk* (4), 72. Linakitkuja — Katila (1), 73. Linnu sepõlves rääkis — *Türnpu* (23), 90. Murdunud hääl — Sibelius (2), 91. Mu süda see on meri — *Kapp* (9), 92. Mäejutlus — Zenck (1), 93. Mäevaimude laul — Palmgren (1), 94. Mälestus — Gollingwood (1), 95. Mõlemad tööl — Sibelius (7), 96. Möödas kõik — soome rhvl. (4),

97. Neenia — *Tobias* (7), 98. Noor-Eestile — *Võrk* (1), 99. Nooruse aeg — *Aav* (8), 100. Nooruse unenägu — *M. Hermann* (3), 101. Nõmmesõda — Wert (3), 102. Nuiameeste marss — Kuula (9), 103. Nurme üksindus — Vendel (1), 104. Nutikas abielumees — soome rhvl. (3),

Järgneb.

Üleskutse meeskooridele

Eesti Lauljate Liidu Meeskooride Sektsiooni esinduskogu otsusel peetakse X üldlaulupeo ajal Tallinnas 1933. a. suvel *Estonia* kontsertsaalis meeskooride ühiskontsert, millisel esineks ettekannetega üksikkoorid ja üldkoor.

Ühiskontserdi rahaline ülejääk läheks meeskooridele noodiliteratuuri soetamiseks.

Meeskooride Sektsiooni juhatus palub meeskoore kuni 1. oktoobrini teatada: 1) kes soovivad nimetatud ühiskontserdist tegelastena osa võtta ja 2) kui suures koosseisus.

Sektsiooni juhatus palub meeskoore, kel on olemas käsikirjas uusi meeskoori laule, saata neid sektsioonile läbivaatamiseks. Sobivuse korral laule kasutatakse ühiskontserdi kavva võtmiseks.

Nii *Meeskooride Sektsiooni* esinduskogu koosolekul kui ka sektsiooni juhatuse viimasel koosolekul oli kõnet meeskooride vahelisest võistluslaulmisest üldlaulupeo ajal. Võistluslaulmine endistel laulupidudel kujunes traditsiooniliseks. Viimasel ajal on aga võistluslaulmine jäetud kõrvale. Seisukoha võtmiseks sektsiooni juhatus palub meeskoore teatada: 1) kuidas suhtub Teie koor võistluslaulmisse; 2) kas peetakse soovitavaks võistluslaulmise korraldamist 1933. a. peetava üldlaulupeo ajal. Võistluslaulmisest ei saa osa võtta Tallinna (kohalikud) koorid.

Muusikalehe asjus. *Muusikalehe* meeskooride nurka toimetab nüüd *Tall. M. S.* liige H. Malm (Tallinna, Jakobsoni 8—14), kellele kätte palutakse kaastööd saata. Eksiarvamiste ärahoidmiseks palutakse võtta teatavaks, et nii toimetaja kui kaastöölised mingit honorari ei saa, vaid seda tööd tehakse asjaarmastusest. *M-m.*

Tallinna Meestelaulu Selts lõpetas hooaja 21.—22. mail, andes prof. Topman'i juhatusel kontserte Valgas ja Võrus. Valgas oli saal peaaegu väljamüüdud, vaatamata sellele, et sääl puudus vastuvõttu korraldav meeskoor. Võrus tallinlasi võttis suurejooneliselt ja eriti soojalt vastu *Võru Meestelaulu Selts*. *TMS* asetas pärja lauluisa Kreutzwald'i ausambale. Kogu kontsertreis filmiti *Estonia filmi* poolt ja näidati suve jooksul Tallinna kinodes.

K. Türnpu hauasammas avati 12. juunil Tallinna Kopli kalmistul. Hauasamba püstitamise küsimuse tõstis üles *Tallinna Meestelaulu Selts* ja viis selle õnnestunult läbi ühes *Rev. Liedertafel*'iga. Avamispäeva eel *TMS* ja *EMO* laulsid Jaani kirikus korraldatud mälestamise jumalateenistusel, millist pidas õpetaja Kubu *(TMS* tegevliige). Avamist toimis riigivanema asemikuna välisminister Jaan Tõnisson *(TMO* auliige); Tallinna linna nimel rääkis linnanõunik J. Kana *(TMS* toetaja liige). Sõna võtsid rida organisatsioonide ja kooride esindajaid kodu- ja välismaalt, andes üle pärgi ning raha hauasamba fondi hääks. Kogu avamistalitus filmiti *Estonia Filmi* poolt ja näidati Tallinna kinodes.

Prof. A. Topman, olles eemal Tallinnast, sai 10. juulil 50-aastaseks. Oma armastatud juhti tervitas kirjateel *Tallinna Meestelaulu Selts,* kuna *Tallinna linna Valgustuse-Veemuretsemise Osakonna* meeskoor valis tema auliikmeks. Tervitusi kirjalikult ja telegraafi kaudu tuli kokku lugemata arvul nii kodu- kui välismaalt. Kahjuks „sünnipäevalaps" ei saanud täies mõnutundes „pühitseda" tähtpäeva

silma-närvipõletiku pärast. Omalt poolt soovime tagasihoidlikule, tüsedale eesti muusikamehele palju aastaid ja eriti hääd tervist.

Revaler Liedertafel'i meeskoor Joh. Gohs'i juhatusel käis juulikuus Saksamaa üldlaulupeol Frankfurdis (Maini ääres) lastes reisul laulu kõlada ka Helsingis, Hamburgis, Kölnis, Bonnis, Godesbergis, Koblenzis, Rüdesheimis, Heidelbergis, Eisenachis, Leipzigis, Stettinis ja mujal. Koori kava kõrval lauldi ka Eesti hümni, eesti keeles, mida siinkohal allakriipsutame. Ei saa ju kellelgi midagi olla selle vastu, kui kohalik saksa koor esineb üldsaksa laulupeol, küll aga oleks vist aeg, et saksa koor mõtleks ka esinemisele Eesti, s. o. enda kodumaa üldlaulupeol. Eesti keelt oskavad nad ju kõik!

Kontserdi hooaeg *Vanemuise* aias

Rasketele oludele vaatamata Tartu muusikute koondis võttis selgi suvel oma pääle suvekontsertide korraldamise *Vanemuise* aias, millist naudingut või meelelahutust (kuidas keegi sellele vaatab) säärases reeglipärasuses ei oma ükski teine Eesti linn. Orkester koosnes 24-st mängijast, kuna läinud suvel ta oli ainult 17-liikmeline. Väljaarvatud esmaspäevad, mängiti igal õhtul, ülekaalukalt suuremalt jaolt aias; mõnikord tuli vihma tõttu esineda saalis. Päriselt ära jäänud on ainult mõni üksik kontsert. Alatiseks juhiks oli hra W. Tago, kuna külalisena juhatas ühe kontserdi ka hra dr. E. Arro. Igal neljapäeval oli sümfooniakontsert, igal laupäeval segaõhtu, kuna teisipäeviti harilikult läks kergesisuline ning kolmapäeviti balleti- ja ooperimuusika; pühapäeviti olid rahvakontserdid ja reedeti jazzmuusika, mida juhatas R. J. Michel. Sümfooniakontsertidel on solistidena esinenud: pr. H. Einer, pr. Teder, B. Hansen, Karl Ots (kaks korda) ning viiulikunstnikud Hugo Schütz (ka kaks korda) ja K. Õunapuu. Segaõhtutel astusid külalistena üles pr. Mizzi Möller, h-rad H. Laur, F. Moor, A. Lüdig ja ksülofonivirtuoosid Boba ja Nadja.

Kava täitmist soodustas sel suvel asjaolu, et mängimisel kasutati sümfonietta noote, mis on väga sobivad orkestri praegusele koosseisule. Repertuaaris olid klassikud ja päämiselt vene komponistid. Õige suure osa moodustavad ka skandinaavia heliloojad. Kõige enam oli publik rahul sümfooniakontsertide ja segaõhtutega, kuna noortsugu kõige enam meelitas jazzmuusika. Erakordseist õhtuist võiks nimetada orkestri tuluõhtut ja jaaniõhtut, kuna lähemas tulevikus on ees orkestrijuhi V. Tago tuluõhtu ja suveorkestri 25-aastase kestvuse juubeliõhtu, mida juhatavad Juhan Aavik ja Juhan Simm.

Orkester oma suvises tegevuses on katsunud võimalikult rahuldada kõige mitmekesisemaid maitseid. See loomulikult oli seotud ka kaunis suurte kuludega, mis endid kahjuks igakord ära ei tasunud. Nii sai näit. ühel vihma all kannatanud kontserdil välissolist 40 krooni, kuna orkestrile jäi üle kõigest 10 krooni... Ka väljasõidud Petserisse ja Põltsamaale (à üks kord) osutusid orkestrile pigemini suvitusretkedeks kui tuluallikaiks.

V. M.

Laulupäevi ja kontserte

JÕHVI. 5. juunil oli Jõhvi ja ümbruskonna laulupäev 400 osavõtjaga. Juhatasid *J. Veevo, E. Mesiäinen* ja *Veske.*

JÕGEVA. 31. juulil korraldas *Jõgeva Haridusselts* Siimusti nõmmel oma II laulupäeva. Linnamäe jumalateenistusel laulis ühendatud segakoor.

Laulupäeva linnamäe jalal avas haridusseltsi esimees E. Hansson. Ühendatud segakoore juhatasid *T. Vettik* — Tallinnast, *R. Stahlberg* — Jõgevalt ja *G. Pastarus* — Laiuselt, pasunakoore *M. Lall.* — Jõgevalt.

Rohket kiitust jagati T. Vettik'ule. Peokõne pidas A. Kerem.

Esitamata jäid väljakuulutatud meeskoori laulud.

Osvald Kivilo.

KOERU. 14. aug. korraldas Koeru Hariduseselts vabaõhu kontserdi, millel esinesid ühendkoorid J. Jürgenson'i juhatusel. Peokõne pidas minister O. Köster.

KRÜÜDNERI. Veski kooli ümbruse noored korraldasid 24. juulil suvekontserdi. Esinesid sega- ja naiskoorid H. Kittus'e juhatusel, kvartett — T. Jakobson, E. Alberg, H. Kittus ja A. Alberg ning solistid viiulil ja cellol.

KUKULINN. Äksi kihelk. *Õpetajate Selts* korraldas 17. juulil Saadjärve kaldal Kukulinna mõisa pargis suvepeo-laulupäeva, millest võttis osa 8 koori umbes 200 lauljaga ning mängijaga.

Ühendatud segakoore juhatasid *A. Pääsukene* — Voldist, *J. Väljaots* — Maramaalt ja *O. Kivilo* — Kaareperest. Meeskoore juhatas *M. Reisenbuk* — Elistverest.

Peokõne pidas Tartumaa koolinõunik *G. Reial.*

KURESAARE. 19. juunil korraldas Riia saksa meeskoor *Rigaer Liederkranz* kontsertreisu Kuresaarde, kus esineti V. Becker'i juhatusel kontserdiga kuursaalis. Kontserdi puhaskasu sada krooni annetati Kuresaare linna kaunistamiseks.

— 26. juunil *Kuresaare Eesti Seltsi* segakoor ja orkester kandis ette Laurentsiuse kirikus Haydn'i oratooriumi *Loomise.* Sooloosi laulsid H. Betlem, V. Posiman ja J. Villard, kuna orelil saatis Trey-Johannson.

KURSI. *Kursi Organisatsioonide Liidu* korraldusel oli 17. juulil Puurmanni pargis Kursi laulupäev. Ühendatud laulukoore juhatas *R. Ritsing* Tartust. Laulupäevale järgnes õhtul Puurmanni lossis piduõhtu, mille muusikalisi ettekandeid juhatas samuti Tartu külalisjuht. Laulupäeva kavas olid ka sportlikud ettekanded.

KUUSALU. 3. juulil Kuusalu kog. juhat. poolt korraldatud „Kog. päeval" esinesid ühiselt neli koori *(Kuusalu kog., ÜENÜ Kuusalu osak., Hirvli Rahvaraamatuk. s.* ja *Leesi Hariduseseltsi koor),* juhatas köster H. Mürk.

— 24. juulil toimus Kuusalu kooride ühine kontsert kõlakojas, päämiselt X üldlaulupeo lauludega. Pääle eespool nimetatute laulsid üldkooris kaasa veel *Loo* lauluseltsi ja *Kolga-Uuri* l.-s. segakoorid. Üldkoori juhatasid T. Pere G. Leht, H. Mürk ja R. Sturm. Ühiseid kontserte korraldasid ka *Loksa* ja *Kõnnu* haridusseltside segakoorid.

—Lauritsapäeval, 10. aug. korraldas *Kuusalu kog. l.-s.* kirikus vaimuliku kontserdi. Solistidena esinesid J. Jürgenson (orel) ja K. Kuulbas (laul) Tallinnast ning H. Oberg (orel) ja R. Sturm (viiul) kohapäält.

PALAMUSE. 24. juulil oli Palamuse III laulupäev kohaliku kirikunõukogu korraldusel.

Registreeritud oli 25 segakoori 700 lauljaga ja 12 pasunakoori 200 mängijaga.

Kontsert-jumalateenistusel esinesid ühendatud segakoorid *A. Rosenberg'i* ja *A. Jaeger'i* juhatusel, ning *Kuremaa Tuletõrje Ühingu* pasunakoor *O. Tamm'e* juhat.

Laulupäeva avasõna ütles *A. Kerem.* Ühendatud segakooride ettekandeid juhatas *J. Simm,* pasunakoore *O. Tamm.*

Peokõne pidas dir. *Ants Simm.*

Õhtul oli kohalikus seltsimajas ettekanded *A. Kitzbergi „Tuulte pöörises" A. Tuvikese* juhatusel.

PÄRNU. *Lauljate Liidu Pärnumaa osakond* korraldas 24. juulil rannapargis vabaõhu kontserdi, millel esines Pärnu ümbruskonna segakooride ühendkoor, *Kaitseliidu Pärnu malevu* orkester ning *Helikunsti Seltsi* meeskoor. Koore juhatasid Valdmann, Soodla, Meri ja Peenra ning pasunakoori J. Kask.

PÕLTSAMAA. 4. juunil esines *Tallinna Meeslaulu Seltsi* 25-liikmeline laulumeeste grupp *A. Topman'i* juhatusel Põltsamaa seltsimajas à capella kontserdiga. 5. juunil oli Põltsamaa ühisgümn. pargis luteri koguduse nõukogu korraldusel ja *prof. Topman'i* juhatusel Põltsamaa vaimulik laulupäev Põltsamaa ja ümbruskonna koo-

ride osavõtul. Pääle laulupäeva esines Tallinna meeskoor laululaval erakordselt rea ilmalikkude lauludega.

19. juunil esines *Leelo* Kursi kirikus vaimuliku ja Puurmanni lossis ilmaliku kontserdiga. *K. V.*

VALGA. 21. mail andis *Tallinna Meestelaulu Seltsi* koor prof. *A. Topmani* juhatusel kontserdi *Sädeme* saalis oma muusikalise ringreisu puhul Lõuna-Eestis. Koori koosseis ringreisul oli umbes 70 lauljat, seega vaid vähe üle kolmandiku selle koori tavalisest koosseisust. Kuid hoolimata mainitud asjaolust ja ka reisuväsimusest kõlas laul jõuliselt, mõjuvalt ja kaasakiskuvalt. Kontserdist jäi Valga publikul, keda rõõmustaval viisil oli üsna rohkesti, väga hea ja ilus mälestus.

— *29. mail* oli Valga linnapargis kohaliku ev.-lut. koguduse ja Valga *Kunstiseltsi* korraldusel I Valgamaa vaimulik ja ilmalik laulupäev. Enne laulupäeva oli linna kirikus kontsertjumalateenistus, kus esinesid orelil prof. *A. Topman* ja neli segakoori kuue lauluga, milliseid juhatasid prof. *A. Topman, Fr. Klement* ja *K. Tuvike*. Laulupäevast võtsid osa üle 20-ne koori 600 lauljaga, mõned koorid ka väljaspoolt Valgamaad. Vaimuliku osa kava koosnes kahest koraalist ja 10-nest laulust kirikukoori X andest; juhatas prof. *A. Topman*. Üldkoor jälgis lugupeetud juhti suure tähelepanuga. Päevakohase kõne pidas prof. *H. Rahamägi* Tartust.

Laulupäeva ilmalikus osas esinesid 12. laulu, mis eranditult võetud X üldlaulupeo noodiraamatust. Juhatasid vaheldamisi *Fr. Klement* ja *K. Tuvike*. Peokõnega esines *A. Tamm* Tallinnast; vaheaegadel mängis Valga kaitsemaleva orkester *R. Kivimäe* juhatusel.

Ilusa ilma tõttu oli kuulajaid õige rohkesti.

— *27. juunil* andis *Sädeme* aias kontserdi *Tampere Töölisühingu Meeskoor* helilooja *E. Kyanderi* juhatusel. Vaatamata sellele, et kooril pikk väsitav ringreis juba seljataga oli ja et koor arvult mitte suur polnud (umbes 40 laulujat), kõlasid laulud ühtlaselt, puhtalt ja mõjuvalt. Kontserdi kavas seisid päämiselt Soome heliloojate tööd. Solistina esinesid *K. Kytö* (tenor) ja *E. Kyander* (bariton) koori saatel. Mõlemad solistid sooritasid oma ettekanded edukasti.

Käesoleval suvel teeb *Sädeme* aias suvemuusikat *Sädeme* korraldusel ja toetusel 12-ne liikmeline keelpillide orkester *R. Kivimäe* juhatusel. Mängitakse 3—4 korda nädalas. Orkestris esinevad enamikus asjaarmastajad kohalikud mängijad. Muusikat kuulamas käiakse vähepoole. *Fr. Kl.*

VILJANDI. 12. juunil andis *Koidu* segakoor J. Saar'e juhatusel Maakirikus vaimuliku kontserdi. Solistidena esinesid E. Staarast (sopr.) ja Kuuman, kuna orelil saatis E. Rossman.

VÄIKE-MAARJA. 19. juunil peeti *Gümnaasiumi Toetamise Seltsi* korraldusel laulupäev 500 tegelasega. Juhatasid *E. Mesiäinen, E. Rosenberg* ja pasunakoore *A. Veske*.

VÕRU. 22. juunil korraldas kohalik kogudus kirikukontserdi, millel esinesid solistidena J. Ennulo (bariton), P. Elias (cello) ja H. Känd (orel).

Meie teada olevail andmeil korraldati veel järgmisi laulupäevi:

Otepää vaimulik	— 12.	juunil
Rõuge vaimulik	— 12.	„
Lüganuse ilmalik	— 12.	„
Kullamaa ilmalik	— 19.	„
Räpina vaimulik	— 19.	„
Vara vaimulik	— 19.	„
Torma vaimulik	— 19.	„
Rapla ilmalik	— 19.	„
Jüri vaimulik	— 19.	„
Türi noorte vaimulik	— 23.	„
Helme vaimulik	— 24.	„
Petseri ilmalik	— 24.	„
Ambla ilmalik	— 24.	„
Halliste vaimulik	— 24.	„
Alutaguse	— 26.	„
Narva vaimulik	— 26.	„
Kasaritsa ilmalik	— 26.	„
Haapsalu vaimulik	— 3.	juulil
Põlva ilmalik	— 3.	„
Kodijärve ilmalik	— 3.	„
Antsla ilmalik	— 3.	„
Kose ilmalik	— 3.	„
Võru ilmalik	— 10.	„
Vaivara ilmalik	— 10.	„
Rannu vaimulik	— 17.	„
Paistu vaimulik	— 17.	„
Rõngu ilmalik	— 24.	„
Karksi vaimulik	— 24.	„
Petseri ilmalik	— 24.	„
Võnnu vaimulik	— 24.	„
Toila ilmalik	— 31.	„
Karula ilmalik	— 7.	aug.

Tampere meeskoori kontserdimatk.

Tampere Töölisühingu meeskoor korraldas pikema kontserdimatka Eestis, esinedes umbes kümnel puhul. Kahekordne eeskava koosnes vaimulikest ja ilmalikest laulest, mis osutusid kohasteks kõlavuselt ning suures enamikus suutsid pakkuda kõrgeid väärtusi.

Tampere meeskoori esimeseks vooruseks on tema laulukultuuriliste võimiste tase, mis loodud pideva, süstemaatilise tööga. Need lihtsad mehed moodustasid koori, kes tunneb lauluharrastuse seesmisi ülesandeid. Nii siis see võrdlemisi väike kogu (40 meest) võiski end panna maksma tingimustes, mis ei tähenda sugugi vajalist soodustust (ettekanded välislavadel, matkaraskused jne.).

E. Kyander

Koorijuht E. Kyander, kes ise edukasti esines baritonistina, on hää koori kasvataja ning koolitaja. Ettekannetel tema temperament just ei lõkenda, aga sellevastu ta toimib kindlasti, haaramata juhuslikkusesse. Side kooriga on laitmatu.

Tallinnas koor esines kontsertidega kahel puhul — Pirita kloostri varemeis ja Harjumäel, mis kordamineku ning vastuvõtu poolest kujunesid õige menukaks ja soojaks.

Solistina käis kaasas tenorilaulja K. Kytö, kes omab sümpaatset häält ja märgitavaid võimeid, kuid oli matka jooksul saanud kannatada (laulis ka kooris). Avaldame siinkohal südamlikku tänu hõimudele lahke külastuse ja kaunite laulude eest.

Oodatavaid kontserte *Estonias*

8. sept. — M. Korjus'e (koloratuur-sopran) kontsert.

18. sept. — tenori Karl Ots'a kontsert tema 25. a. laulu-alalise tegevuse ja 50. a. sünnipäeva puhul.

1. okt. — M. Saar'e 50. a. sünnipäeva puhul kontsert tema helitöist *Lauljate Liidu* korraldusel.

2. okt. — Klaverikunstniku, tänavuse Chopin'i laureaadi Uninsky kontsert.

9. okt. — I sümfooniakontsert R. Kull'i juhatusel, solist klaverikunstnik J. Kippasto.

16. okt. — klaverikunstniku J. Kipasto kontsert.

26. ja 29. okt. — viiulikunstniku V. Prshihoda kontserdid.

6. nov. — II sümfooniakontsert, juhatab saksa dirigent Sebastian.

13. nov. — *Töölismuusika Ühingu* kontsert.

19. nov. — *Raudami* segakoori kontsert.

Kirjastatakse uusi helitöid.

Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali kirjastusefondi komisjon teatab, et helitöid kirjastamiseks võetakse vastu kuni 1. oktoobrini. Kirjastamisele tulevad väiksemad vokaalsed ja instrumentaalsed helitööd. Kirjastusefondile saadetavad käsikirjad peavad olema kirjutatud tindiga ja puhtalt.

Autoreid palutakse teatada, millistel kirjastusefondi kodukorras ettenähtud tingimustel nad soovivad lasta helitöid kirjastada.

Kodukord on saadaval *Lauljate Liidu* büroos ja Tallinna konservatooriumis.

Eesti muusika Königsbergi raadios.

24. juunil kõneles Königsbergi raadios L. Neuman eesti muusikast, millist kõnet illustreerisid lauludega P. Neuman ning klaveripaladega O. Roots.

Lauljate Liit uue põhikirja alusel.

Möödund kevadel *Lauljate Liidu* volikogu võttis vastu *Liidule* uue põhikirja, milline kohtu- ja siseministeeriumi poolt registreerituna on hakand maksma.

Uues põhikirjas senisega võrreldes on tehtud mitmeid põhjapaneva tähtsusega muudatusi ja täiendusi.

Kõige päält osakondade korraldus on viidud kindlamale alusele. Ühelt poolt osakondadele on püütud anda võimalikult enam iseseisvust, teiselt poolt osakondi on katsutud rohkem kui seni siduda *Liidu* keskorganitega, andes osakondadele esinduse *Liidu* volikogus ja nõukogus ning tuues ühtlust kogu Liidu tegevusse osakondade tegevuskavade-aruannete läbivaatamisega *Liidu* volikogu poolt.

Uues põhikirjas on nähtud ette sektsioonide korraldus. Vanas ei olnud sektsioonidest juttu, kuigi sekts. *Liidu* juures juba tegutsesid.

Liidu liikmeks astumise kord on lihtsustatud viimase võimaluseni. Sooviavalduse esitamiseks on *Liidu* büroos saadaval valmistrükitud planketid, mida tarvis vaid täita ja saata *Liidu* juhatusele.

Tähelepanu väärib nõukogu koosseisu uuendus. *Liidu* keskorgane, sektsioone ja osakondi on püütud siduda võimalikult tihedasti, tuues nõukokku sektsioonide ja osakondade esindusi. *Liidu* töö ühtlustamiseks ja aktiviseerimiseks võib see uuendus olla aina kasulik. Seni oli just puuduseks, et osakonnad ei teadnud, mis teevad *Liidu* keskorganid, ja vastupidi.

Kaugeleulatava tähtsusega muudatus on tehtud üld- ja maakonnalaulupidude juures, lubades üldistest ja maakondlikest laulupidudest võtta osa ainult *Lauljate Liidu* liikmeil. Meil on sellane kitsendus uudiseks, olgugi, et, näiteks, välismail selles suhtes algusest pääle on arvestatud ainult organiseeritud lauljas- ning mängijaskonda.

Laulupäevade kohta on nähtud ette, et neid võivad korraldada *Liidu liikmed Liidu* juhatuse loal. Järelvalvet teostavad *Liidu* o s a k o n n a d; 5% laulupäeva puhtast ülejäägist läheb vastava maakondliku osakonna kassasse.

Uue põhikirjaga on püütud fikseerida uusi nähteid, mis elu ise *Liidu* tegevuses on tõstnud esiplaanile. On püütud kõrvaldada puudusi, mis esinesid senises põhikirjas, on loodud ajakohane alus selleks suureks tööks, mille teostamiseks üksi ei jatku põhikirja paragraafest.

X üldlaulupidu tuleva suvel jaanipäeval

Lauljate Liidu nõukogu poolt on X üldlaulupidu T a l l i n n a s, 1933. a.

Soome tenor K. Kytö

suvel määratud **23., 24. ja 25.** juunile. Nendest päevadest 24. on jaanipäev ja 25. nädala pühapäev.

Enne laulupeo päevade kindlaksmääramist küsiti ajakirjanduse kaudu asjahuviliste arvamisi. Ülalmärgitud päevad leidsid üldist pooldamist, pääle kahe erandi, kus oldi vastupidisel arvamisel.

X üldlaulupeo eelproovid.

Üldlaulupeo eelproovide kolmas ring üldjuhtidega algab septembri lõpus ja kestab kuni oktoobri lõpuni. Novemb-

rist kuni jõulupühadeni toimuvad neljanda ringi eelharjutused. Eelproove üldjuhtide ringkondades peetakse sügisest jõuluni 42.

Samal ajal alustatakse eelproovidega ka instruktorite ringkondades. Instruktorid peavad proove kuni jõuluni 26 ringkonnas.

Muusikapidustused X üldlaulupeo ajal.

Üldlaulupidu rahvusliku suursündmusena koondab muusikahuvilist publikut kodu- ja välismailt suuremal hulgal, kui see oleks võimalik ühelgi teisel juhul. Laulupidu üksi aga, koorikultuuri demonstratsioonina, kipub jääma ühekülgseks muusikalisest küljest ja nüüdisajale vähepakkuvaks.

Juubelilaulupeo mitmekesistamiseks on kavatsus korraldada ettekandeid päälinna muusikaorganisatsioonide ja -asutiste kaasabil. Päämiselt muusikapidustuste kordaminek oleneb *Estonia* teatrist, kui see nõustub andma laulupeo ajal ooperietendusi ja sümfooniakontserte. Läbirääkimised *Estoniaga* on käimas. Hooaja algades eeloleval sügisel *Estonia* avaldab oma seisukoha.

Pääle ooperi ja sümfooniakontsertide on muusikapidustuste kavas nähtud ette kammermuusika-kontsert ja oratooriumi ettekanded. Kava järgi muusikapidustustel tuleksid ettekandele ainult eesti autorite ooperid, sümfooniad, oratooriumid ja teised muus. palad.

X üldlaulupeo ja muusikapidustuste üldkava on esialgsel kujul päevade järgi jaotatud. Sügisel peatselt loodetavasti selgub pidustuste kava lõplikult.

LÕBUSAID LUGUSID

Kes on „me kaitsja Põhja Vaim?"

See oli 1918. a. ühes provintsilannas. Kohaliku seltsi peoõhtu. Muuseas segakoor laulis Mart Saar'e „Põhjavaimu" — erilise innuga, muidugi tingitud üldisest trotslikust ja salahõõguvast meeleolust. Niisugune ind hakkas silma publiku hulgas viibivale linna komandandile, .tõsi-preisi ohvitserile. Võib aga olla ka, et laul talle meeldis, teda liigutas; hää muusika ei jätvat kuraditki külmaks. Igatahes ta pöördus peo korraldajate poole küsimusega, et mis laul see oli? Mh, Põhjavaim? Mis laul see on niisugune? Kuidas on ta sõnad? — Säälsamas näitelava taga tõlgiti sõnad saksa keelde, ning — järgmisel päeval said seltsi esimees ja koorijuht kõva käsu: jalamaid komandantuuri!

— Kes on see teie kaitsja Põhjavaim?

Kes ta on? Mine seleta ühele preisi ohvitserile, et ta polegi midagi muud kui Põhjavaim! — Nimi, kus elab, noor või vana, elukutse?

Mehed püüdsid selgitada, et on ju samuti olemas saksavaim, kellel pole elukohta, vanadust, elukutset ega muud nime.

— Tähendab, teile on Põhjavaim sama, mis meile saksavaim?

— Nii küll!

— Aa! Siis tähendab, teie kaitsja Põhjavaim on Inglismaa!

See loogika muidugi lõi mehed tummaks.

— Kas teie arvate, et meil ei ole teada, milliseid läbirääkimisi teil püütakse pidada Inglismaaga! Teil loodetakse, et Inglismaa saadab oma laevad meid välja ajama, kuid see on teil asjata lootus! — Ja jagati meestele seda kõrget poliitikatarkust kaunis ähvardavas toonis, lubades võtta tarvitusele kõige valjemad abinõud, kõige karmima käega hajutada lootused kaitsjale Põhjavaimule.

Kui komandandi-härra oma jutlusest juba kõvasti hoogu sattund ja lugu ülekuulamisele kutsutuile ähvardas muutuda kardetavaks, tuli abi kellegi kadakaohtu aagendi või kirjutaja poolt, kes meeste kimbatust nähes ruttas komandanti rahustama, et tolle Põhjavaimuga mõeldavat vaid kedagi Kalevipoega, kergemeelset noormeest, keda talupojad peavad kangelaseks.

— Tähendab, see noormees elab praegu põranda all?

— Ei! Juba kaua aastaid surnud, täiesti kahjutu!

See jutt juba rahustas tunduvalt komandanti. Järgnes pikk ja isalik noomitus, et ainukeseks Eesti kaitsjaks võib olla vaid Saksamaa ning et l i i d e r l i k k u d e l a u l u d e laulmine on kõvasti keelatud.

Alles pääle paar tundi kestnud kimbutamist lasti vanad seltskonnategelased koju hoiatusega, et seda „Põhjavaimu" teist korda enam ei tohi kanda ette. —*S.*

Kuidas E. Aav sai omale klaveri.

See oli ilmasõja lõppstaadiumil, mil iga päev oodati sakslaste kallaletungi Eestimaale ja ka Tallinnale. Vene valitsus oli siis nii suuremeelne, et võimaldas igale tahtjale ametnikest priisõidu ükskõik millisesse Venemaa nurka, „metsikute" sakste eest ära. Selleks jagati soovijaile vastavaid tunnistusi. Hiljem aga need tunnistused kas lõppesid, või tuli ette muu takistus, — igatahes sõidupiletite asemel anti sõiduraha sulaselgeis tsaarirublades.

Kui kuuldus sellest ulatus E. Aav'a kõrvu, jäi ta üpris tähelepanelikuks, otsis siis välja Venemaa kaardi, uuris seda, arvutas midagi paberil, loopis siis vaimustusetuhinas käsi õhku, ruttas vastavasse ametiasutusse ning laskis endale laduda letile sõiduraha Tallinnast Vladivostokki! Küllap see oli kaunistegi kena summa, sest juba järgmisel päeval E. Aav mängis vaimustusest lõkendades o m a klaveril! —*s.*

Professori prillid.

Kadunud P. Ramul oli muusik ja ka professor, — järjelikult kahevõrdselt hajameelne. Tihti võis teda näha keset tänavat närimas küüsi ja vaidlemas iseendaga!

Jutt professorist, kes otsib prille, ega taipa, et need tal ninal, on juba igavaks läinud, — et aga sama lugu võib esineda ka vastupidi, seda tõestas prof. Ramul.

Nimelt ühel talvisel hommikul ta astub kusagile asutisse, kus talle ulatatakse mingi kiri, mida peab lugema.

„Postoi! Üks moment! Las' ma puhastan prillid ära!" — otsib prof. Ramul taskurätti. „Väljast tulles on prillid nõnda udused, et mitte midagi ei näe!" — ning ulatades käe ninalt prille võtma, järsku selgub, et prille polegi ninal! —*s.*

Seekord aitas müts!

Kui noored kunstiõpilased viibivad kodust kaugel, võõrsil edasi õppimas, siis juhtub pahatihti, et — näpud on põhjas! Pole midagi imestada, et ka Mart Saar'el ja Peeter Süda'mel, kui nad õppisid Peterburgis muusikat, vahest „rahalaevade" vaheaeg muutus kannatamatult pikaks (kui sel ajal neid üldse oli oodata). Ühel sellasel puhul jõutud niikaugele, et lihtsalt pole olnud enam midagi teha rahaks! Istuvad mehed toas, lõdisevad külmast ning asjatult püüavad leida veel eset, mida viia juudi juure. Äkki tuleb Süda'mel tore idee: milleks meil kahe mehe pääle kaks mütsi! Pole vaja minna korraga välja, — võib käia kordamööda ühe mütsiga! Muidugi, Saar on asjaga kohe nõus, mingu aga viigu Süda oma müts tatarlasele! Süda aga leiab, et Saar'e müts oleks tulusam teha rahaks: rebasenahkne teine, tatarlane annab kohe ilusad kopikad! Lõpuks otsustanud asja Saar'e mütsi kahjuks põhjusel, et Süda'me pää olnud suurem, Saar'e müts pole temale üldse pähe mahtunud. Tarvitusele võis jääda vaid Süda'me müts, mida Saar enne väljaminekut kõvasti noodipaberiga pidanud seespoolt vooderdama.

Ja läks siis Süda tatarlase juure ning tuli tagasi, kaenlas „leiba ja... suhkrut... õlut ja!..." — *s.*

Jüri Peermann

End. S. Rahmaninov'i J. Paderevski ja praegune „Estonia" klaverihäälestaja

Tallinn, Malmi t. 4-6

Helikunstnike aadresse

Tallinna:

Aavik, Juhan, prof., Liivalaia 25—3.
Abbati, Armando, degli, S. Tartu mnt. 43—13.
Einer, Helmi, ooperi- ja kontserdilaulja, Estoonia teaatrimaja k. 8.
Franz, Erika, pianist, Kopli tn. 26—3.
Heinrichs, S., konservat. van. klaveriõpet., Süda tn. 8—9.

PÄÄ TOIMETAJA *JUHAN AAVIK* | Tegev ja vastutav toimetaja *EDUARD VISNAPUU* | Väljaandja *EESTI LAULJATE LIIT*

TALLINN, LAI 12, TELEFON 431-82

Kirjast. o.-ü. „Täht" trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1932

Hellat-Lemba, L., konserv. lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—3.
Hermann, Otto, helilooja, S. Roosikrantsi 19—5.
Jentson, Amanda, konservat. van. õpetaja, Pühavaimu tn. 15—8.
Jürgenson, Johannes, helikunstnik, Ahju tn. 6—4.
Kapp-Rukteschell, muusikakool, Harju tn. 17—3.
Laan, Herbert, viiulikunstnik, S. Kompassi 11—5.
Lemba, Th., prof., pianist, Imanta tn. 3—3.
Lipand, Ella, kunstlaulja, häälesäädja, Poska tn. 21—1.
Mesiäinen, E., muusikaõpetaja, Tallinn, Rohu tn. 17—10.
Mohrfeldt-Viitol, H., konservat. van. klaveriõp., V. Tartu mnt. 12—11.
Murrik-Polonsky, Niina, klaveristuudio, Lühikejalg 6—5, tel. 449-58.
Nasimov, G., lauluõpetajanna, Imanta tn. 15—2.
Nerep, Verner, Jannseni tn. 7—10.
Normann-Raudkats, Eva, konservat. van. klaveriõp., S. Pärnu m. 35—10.
Papmehl, Alfred, konservat. van. viiuliõp., Süda tn. 9—2.
Päts, Magda, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Raua tn. 33—4.
Tamm, Aino, Tallinna konservat. lauluõpetaja, Tina tn. 23—20. Tel. 302-40.
Tenno, Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni 4—7, tel. 447-78.
Vaks, Julius, trompetist, konservat. van. õp., Loode tn. 7—8.
Vettik, Tuudur, Tehnika tn. 19—6.
Võrk, Enn, Toompuiestee 4—8.

Tartu:

Neuman, Leenart, lauluõpet. Assistent: *Paula Neuman*, kontserdi- ja oratooriumilaulja, Tähtvere 36.

Pärnu:

Laja, Peeter, muusikaõpetaja, Väike Posti tn. 4.

Tallinna:

Neggo, Gerd, tantsu- ja liikumisstuudio, Rahukohtu tn. 4—2.
Olbrei, Rahel, balletmeister, Tallinn, Kreutzvaldi tn. 17—29.

P. PRESSNIKOFF

Kontsert — saade — tunnid klaver ja orel
Tallinnas ja väljaspool

Tallinn, Kõhleri 20-4
Kõnet. 10—11 ja 6—7

Jda Järv

Lõpetand Tall. konservat. Kontsertsolist. Lauluõpetaja. Kooridele häälesäädmises mitmeaastane praktika. Soovikorral väljasõit väljaspoole
Nõmme, Tähe 38
Kõnetr. 5-7

Aug. Kristal'i keelpillide tööstus

Tallinn, Väike Pärnu mnt. 12
Telefon 32-21. Asut. 1889. a.

Tuntud kui kõige vanem ja suurem tööstus Eestis — soovitab oma ladust ainult kõrgeväärtusliku tööd — kättesaadava hinnaga
Parandused — ruttu ja hästi

Hääd
raadio vastuvõttu
saate
„URANIA"
anoodpatareisid kasutades

Klaveritööstus **K. SAAR**
Liivalaia 32 Telefon (20)798
Soovitab otse tööst **pianiinosid,**
mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võistlevad välismaa kuulsam. firmade omadega
Parimaks tõenduseks — ostud ja soovitused muusika-asjatundjailt

KLAVERIHÄÄLESTAJAD

AUGUST PERMANN
Klaverimeister ja -häälestaja
Tallinn, Vambola t. 8—15

E. USLALL
Klaveriehitaja, -tehnik ja -häälestaja
Tallinn, Harju t. 36—3 Telefon 443-72

BORIS KAUP
Klaverimeister, -häälestaja, -parandaja ja -poleerija. Tallinn, Heina t. 29. Tel. 443-42

M. KREMM
Klaveri- ja harmooniumi-häälestaja. Tallinn, Katusepapi t. 4 (töökoda). Telef. 310-31

JOAN PEET
Diplom. klaverimeister, -parandaja, akkordhäälestaja. Imanta t. 9—2, telefon (2)12-22

Uudistooteid
pasunakoorile.

Lauljate Liidu Pasunakooride Sektsiooni väljaandel ilmus trükist:

„KALEV JA LINDA“

Ed. Tamm'e pidulik avamäng Miina Hermann'i viisidest. Suurteos pasunakooridele. Hind 7 kr. 50 senti, sektsiooni liikmeile 6 kr. 50 s.

„KALURITE TANTS“

Ed. Liinev'ilt. Hind 2 krooni 70 senti, liikmeile 1 kr. 70 s.

„VIKERLASED“

Muusikaline pilt E. Aav'a oop. „Vikerlased“. Hind 2 kr. 70 s. liikmeile 1 kr. 70 s.

„PÕHJALAAGRI MARSS“

J. Niksman'ilt. Hind 2 krooni 50 senti, liikmeile 1 kroon 50 senti.

„EESTI LAULUD I“

R. Kull'i säädes. Hind 2 krooni 50 senti, liikmeile 1 kroon 50 senti.

■■

Müügil Lauljate Liidu büroos,
Tallinna, Lai 12.